

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIĞI
SAMSUN İL MÜDÜRLÜĞÜ

TR83 İLLERİNİN
(Samsun Tokat Amasya Çorum)
TARIM/SANAYİ ve
TARIMSAL SANAYİ
POTANSİYELİNİN
KIYASLANMASI

Samsun – Eylül/2014

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

TR83 İLLERİNİN
(Samsun Tokat Amasya Çorum)
TARIM/SANAYİ/TARIMSAL SANAYİ
POTANSİYELİNİN KIYASLANMASI

Hazırlayanlar

Burhan HEKİMOĞLU

Mustafa ALTINDEĞER

Strateji Geliştirme Birimi

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

TR83 ALT BÖLGESİ TARIM VE TARIMSAL SANAYİ POTANSİYELİ

1. TR83 Alt Bölgesinin Genel Yapısı	4
2. Sosyal Yapı ve İstihdam	4
3. Bölgesel Gayri Safi Katma Değer	6
3.1. Tarım Sektörü GSKD'nin Türkiye İçindeki Payları, İBBS Düzey 2 (2011)	6
3.2. Sanayi Sektörü GSKD'nin Türkiye İçindeki Payları, İBBS Düzey 2 (2011)	6
4. TR83 Alt Bölgesi İllerin Tarımsal Potansiyelleri ve Öne Çıkan Özellikleri	7
4.1. TR83 Alt Bölgesi Tarım Alanlarının Dağılımı ve Kullanış Şekli (2013)	7
4.2. İllerin Bitkisel Üretim Miktarları ve Tarımsal Avantajları	7
4.2.1. Samsun İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)	7
4.2.2. Tokat İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)	8
4.2.3. Çorum İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)	10
4.2.4. Amasya İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)	11
4.3. İllerin Hayvan Varlığı	12
4.3.1. TR83 İllerin Hayvan Varlığı	12
4.3.2. TR83 İllerin Süt Üretimi	14
4.3.3. TR83 İllerinin Kırmızı Et Üretimi 2009 (ton/yıl)	14
4.3.4. TR83 Tatlı Su Ürünleri Üretim Miktarı	14
4.3.5. TR83 Tatlı Su Ürünleri Avlanma Miktarı	15
5. TR83 Alt Bölgesinde Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi	15
5.1. Samsun Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi	15
5.1.1. Samsun'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar	16
5.1.2. Samsun İline Verilen Destekler	18
5.2. Tokat Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi	18
5.2.1. Tokat'ta Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar	19
5.2.2. Tokat İline Verilen Destekler	20
5.3. Çorum Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi	20
5.3.1. Çorum'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar	21
5.3.2. Çorum İline Verilen Destekler	22
5.4. Amasya Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi	23
5.4.1. Amasya'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar	24
5.4.2. Amasya İline Verilen Destekler	24

II. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ SAMSUN İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı	25
2. İlin Ticaret Yapısı	25
3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi	26
3.1. Türkiye Sanayisi ve Samsun İli Sanayisi	26
3.2. Samsun İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı	26
4. Potansiyeli Değerlendirmeye ve Talebi Karşılılamaya Yönelik Yatırımlar	27
5. İlin Dış Ticareti	31
5.1. Samsun İline Ait İhracat Bilgileri	31
5.2. Samsun İline Ait İthalat Bilgileri	31
6. Samsun İlindeki OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler	31
7. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	34

III. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ TOKAT İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı	35
2. İlin Ticaret Yapısı	35
3. İlde Ticari Hayatı Yönlendiren Kuruluşlar	36
4. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi	36
4.1. Türkiye Sanayisi ve Tokat İli Sanayisi	36
4.2. Tokat İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı	37
5. Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar	37
6. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar	39
7. İlin Dış Ticareti	40
7.1. Tokat İline Ait İhracat Bilgileri	40
7.2. Tokat İline Ait İthalat Bilgileri	41
8. Tokat OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler	41
9. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	42

IV. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ ÇORUM İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı	46
2. İlin Ticaret Yapısı	47
3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi	48
3.1. Türkiye Sanayisi ve Çorum İli Sanayisi	48
3.2. Çorum İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı	48
3.3. Çalışan sayısı ve AR-GE	48
3.4. Genel Değerlendirme	48
4. Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar	49
5. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar	49
6. İlin Dış Ticareti	49
6.1. Çorum İline Ait İhracat Bilgileri	49
6.2. Çorum İline Ait İthalat Bilgileri	50
7. Çorum İlindeki OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler	50
8. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	51

V. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ AMASYA İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı	52
2. İlin Ticaret Yapısı	53
3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi	54
3.1. Türkiye Sanayisi ve Amasya İli Sanayisi	54
3.2. İlde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı	54
3.3. Çalışan Sayısı ve AR-GE	54
3.4. Genel Değerlendirme	55
4. Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar	55
5. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar	55
6. İlin Dış Ticareti	55
6.1. Amasya İline Ait İhracat Bilgileri	55
6.2. Amasya İline Ait İthalat Bilgileri	55
7. Amasya İlindeki OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler	56
8. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	57

Önsöz

Dünyanın küresel büyük bir pazara dönüştüğü, ekonomi başta olmak üzere birçok alanda ülkeler arasında sınırların kalktığı ve bilginin gücü tayin ettiği günümüz dünyasında, bilgiyi üreten ve ürettiği bilgiyi teknolojik ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde ürüne dönüştüren toplumlar, müreffeh ve güçlü ülkeler haline gelmişlerdir. Bu süreç incelendiğinde, gelişmiş ülkelerde ilerlemenin lokomotifinin her zaman sanayi olduğu görülecektir.

Bilindiği üzere; Tarım ve sanayi sektörleri birbirine neden sonuç ilişkileri ile bağımlıdır. Hiçbir ülkede tarımsal faaliyetlerin sanayiden bağımsız olarak modern yöntemlerle sürdürülmesi mümkün değildir. Ekonomik gelişme sürecinde tarım ve sanayi sektörleri arasında bir paralellik sağlanamaz ise yalnız başına hiçbir sektör, en azından dünya piyasalarındaki konjonktürlerin karşısında bir anlam ifade edemez. TR83 Samsun bölgesi; Sektörlerdeki entegrasyon, pazarın genişleyerek ticaret hacminin, üretimde verimliliğin, ürünlerin dış piyasadaki rekabet olanaklarının, yabancı sermaye yatırımlarının, yeni iş alanlarının arttığı ve de yetişmiş ve yetişmekte olan tecrübeli insan gücüne sahip önemli bir bölgedir.

TR83 Samsun bölgesi ili tarihi ve kültürel birikimi, doğal ve çevresel yapısı hızla gelişen tarım, sanayi ve turizm sektörü ve bunlara bağlı yan kollar ile birçok avantaj sağlayabilir. Ancak bilindiği üzere, ekonomide bütünleşme kendiliğinden ortaya çıkmamakta, bu sürecin organize edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, tarım-sanayi bütünleşmesinde en önemli işlevi odalar, borsalar, sanayiciler, ihracatçı birlikleri, tarımsal ticaret, kırsal sanayiler, kooperatifler ve sözleşmeli tarım yöntemleri yerine getirmektedir.

Dünyada meydana gelen hızlı ekonomik ve teknolojik değişim, diğer sektörlerde olduğu gibi tarıma dayalı sanayi sektörünü de ciddi ölçüde etkilemiştir. Bu değişim, ülkelerin ve bölgelerin tarımda rekabet gücünü olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Tarımda ve tarıma dayalı sanayi işletmelerinde ve kuruluşlarda bölgesel, ulusal ve uluslararası rekabet edebilirliği artırmak için yenilikçiliğin, verimliliğin, kalitenin, teknik kapasitenin ve ürün çeşitliliğinin artırılması, yurt içi ve yurt dışı pazarın ihtiyaçlarına göre sağlıklı ve güvenli üretim yapılması büyük önem arz etmektedir. Tarımsal sanayinin potansiyellerinin ortaya konması ve dolayısıyla Tarım ve gıda makinelerinin sektörün ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalitede/nitelikte olması sonucunda tarım-sanayi ilişkisinin güçlendirilmesi bölgenin bu alandaki rekabet gücüne büyük ölçüde katkıda bulunacaktır.

Tüm bunlar gerçekleştirilirken ekonomik faaliyetlerin çevreye duyarlı bir şekilde icra edilmesi sürdürülebilir kalkınmanın başlıca gerekliliklerindedir. Tarımsal atıkların çeşitli yöntemlerle değerlendirilerek çevreye yönelik olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi ve ekonomik değeri yüksek ürünlerin elde edilmesi, tarıma dayalı sanayi sektörünün çevreye duyarlı gelişebilmesi için çok önemlidir.

İl Müdürü
Kadir GÜVEN

Giriş

Sanayileşme, sosyo-ekonomik kalkınmanın temelini oluşturan vazgeçilmez bir süreç olmakla birlikte, bilgi ve teknoloji toplumuna giden yolun da temel taşlarından biridir. Teknoloji geliştirme, sanayileşme ve sanayileşirken de ileri teknolojiden yararlanarak yeni alanlar ve ürünler oluşturma yarışı ve bu yarışta başarılı olmanın temel şartları sürekli kalite, ileri teknolojiye ulaşma, ürün skalasında zenginlik, eğitilmiş ve nitelikli iş gücü ve ucuz maliyet olarak belirginleşmektedir. Yani, hammadde ve emek yoğun bir sanayi yerine bilgiye, teknolojiye, gerek üretme, geliştirme yoluyla, gerek transfer yoluyla sahip olmaya dayalı, kalite egemen bir sanayi anlayışı hakim olmaktadır.

Dünya, son yıllarda sanayi sektöründe yaşanan yapısal değişimlerden dolayı hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Bu süreç içerisinde özellikle gelişmiş ülkelerin imalat sanayilerinde teknoloji hızlı bir gelişme göstermiş ve ar-ge faaliyetleri ile elde edilen sonuçların ticarileştiği modern ve bilgi teknolojilerinin uygulandığı sistemler benimsenerek, sadece ham madde ve emeğe dayalı üretim metotları terk edilmiştir. Dolayısıyla ekonomilerin mukayeseli üstünlüğünü artık teknolojik yapılar belirler hale gelmiştir. O halde, teknoloji üretmeyen bir ülkenin kalkınmasını da düşünmek elbette ki artık mümkün görülmemektedir.

Teknoloji kültürü; insanların örgütlenip, diğer canlılar ve makinalardan da yararlanarak, bilimsel veya başka bir düzenli bilgiyi sistemli bir şekilde uygulamaya dönük işler için kullanması biçimi olup, tüm kesimler tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Teknoloji üretimi içinde yer alan ve teknolojik bilgiyi üretmek, ileri teknolojilere ulaşmak, bilgi ve teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek ve yenilikçi mal ve hizmet üretimi ile rekabet gücünü artırmak için kamu, üniversite ve özel sektörün işbirliğiyle akademik, sosyal ve ekonomik yapının bütünleştiği, gerekli alt yapı ile donatılan ve girişimcinin hizmetine sunulan AR-GE merkez ve enstitüleriyle üretim birimlerinin yer aldığı yerleşim alanları olan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ise son derece önemlidir.

Ülke kalkınmasında ve bölgesel potansiyellerin en iyi şekilde değerlendirilmesinde, mevcut kaynakların verimli ve gerçekçi kullanımı ve bunlara dayalı olarak küçük ve orta ölçekli sanayinin yurt sathında yaygınlaştırılması, desteklenmesi ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için de mevcut sanayi yapısı profilinin ortaya konulması, gelişme imkân ve kabiliyetinin belirlenmesi, geleceğe yönelik yeni yatırım hedef ve stratejilerin tasarlanması ve uygulanması da üzerinde ciddiyetle durulması gereken hususların başında gelmektedir. Ancak, bu şekilde verileri ortaya koyarak yatırımcılarımızın doğru teşviki, sağlıklı yatırım kararlarının alınması ve eldeki kaynakların rasyonel bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak mümkündür.

Bu çalışmanın hedeflediği başlıklar

1-Tarım ve Sanayi potansiyellerinin yatırımcılara, ihracatçılara, araştırmacılara, sanayicilere tanıtılması, tarıma dayalı sanayi sektöründe pazarlama, ihracat ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması

2-Tarıma ve tarıma dayalı sanayi sektörüne yönelik modern makine, ekipman, malzeme üreten ve kullanan işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması

3-Tarımda ve tarıma dayalı sanayi sektöründeki uygulamalarla çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması

4-Tarım ve tarıma dayalı sanayide ihracat, yenilikçilik, pazarlama kapasitesinin artışına katkıda bulunacak ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi

5-Tarıma dayalı sanayi sektöründe pazarlama, ihracat ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması, ürünlerin butik ambalajlarda paketlenmesiyle katma değerinin ve pazarlanma kabiliyetinin artırılmasına yönelik projeler.:

Samsunda Tarımsal Sanayiye Yönelik Olası Proje Başlıkları

1-Katma değeri yüksek ve raf ömrü uzun ürünlerin geliştirilmesi, üretimi ve pazarlanmasına yönelik projeler

2-Yenilikçi, besin değerleri yüksek, sağlıklı fonksiyonel gıda üretimine yönelik projeler

3-İşletmelerin ve kuruluşların uluslararası kalite standartları ile uyumlu üretim yapabilmeleri için teknik altyapının geliştirilmesine yönelik projeler

3-Tarıma ve tarıma dayalı sanayi sektörüne yönelik makine, ekipman ve malzeme üreten işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması

4-Gıda sanayine yönelik paketleme, soğutma, pastörizatör, seperatör, evaporatör gibi makineleri üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler

5-Tarım makinesi üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler

6-Tarıma dayalı sanayiye yönelik ambalaj malzemesi üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler

7-Gıda ürünlerinin analizine yönelik malzeme ve ekipman üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler

8-Basınçlı sulama sistemleri gibi tarımda verimliliği artırıcı sistemler üreten işletmelerin geliştirilmesine yönelik projeler

9-Tarım ve tarıma dayalı sanayideki uygulamalarla çevresel gelişmeye katkı sağlanması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması

10-Gıda sanayi ve tarım sektöründe atık yönetim sistemlerinin kurulması ve/veya modernizasyonuna yönelik projeler

11- Çevreyle dost hammadde ve üretim teknolojilerinin kullanımına yönelik projeler

12-Enerji kullanımında verimliliğin artırılması ve atık oranının azaltılmasına yönelik projeler

13-Gıda sanayi yan ve atık ürünlerinin katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesine yönelik projeler

14-Enerji tarımı ve Atıklardan biyogaz üretimine yönelik projeler

15-Tarımda ve tarıma dayalı sanayide ihracat, yenilikçilik, pazarlama kapasitesinin artışına katkıda bulunacak ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi

16-İnovasyon, kalite ve yenilikçilik düzeyini artırmaya yönelik projeler

17-Bölgesel ürünlerin ortak alanda toplandıktan sonra standardize edilip, ihraç edilmesine yönelik projeler

I. BÖLÜM

TR83 ALT BÖLGESİ TARIM VE TARIMSAL SANAYİ POTANSİYELİ

1. TR83 Alt Bölgesinin Genel Yapısı

TR83 Bölgesi (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) tarımsal alan ve üretim bakımından oldukça zengindir. Birçok bitkinin ve hayvan ırkının yetiştirilmesine uygun koşullar bulunmaktadır. Bölgesel gayrisafı katma değer incelendiğinde tarım sektörünün bölge ekonomisi içindeki payının 2008 yılında yüzde 18,6 olduğu görülmektedir. TR83 Bölgesi 2011 yılında tarımsal istihdam sayısı bakımından 3., tarımsal istihdam oranı bakımından ise 5. sırada yer almaktadır. Bölgede orta ve büyük işletme olarak tanımlanabilecek tarımsal işletmelerin oranı ülke genelinden daha azdır. Bölgedeki tarım işletmelerinin birçoğu küçük işletmelerdir. TR83 Bölgesi, bitkisel üretim miktarı ve verimlilik açısından Türkiye’de ilk sıralarda yer almaktadır. Bölge bitkisel üretimi 2011’de 9,69 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve ülke toplam üretiminin yüzde 6,83’ünü karşılamıştır. TR83 Bölgesi’nde 26 bölge arasında tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretiminde 4., sebze üretiminde 2. ve meyve üretimi bakımından 16. sıradadır.

Bölgede üretimi yoğunlaşan ürünler; arpa (biralık), buğday (diğer), kaplıca, tritikale, çeltik, mercimek (yeşil), nohut, haşhaş (tohum), kenevir (tohum), soya, fiğ (yeşil ot), fiğ (dane), haşhaş (kapsül), tütün, şekerpancarı, ayçiçeği (yağlık), kenevir (lif), soğan (kuru), pırasa, kırmızı pancar, turp (bayır), domates (sofralık), biber (dolmalık, salçalık ve sivri), fasulye (taze), barbunya fasulye (taze), karnıbahar, lahana (beyaz, kırmızı, karayaprak), marul (kivircik), ıspanak, üzüm (sofralık, şaraplık), kivi, elma (Amasya, golden, grannysmith, diğer), armut, ayva, muşmula, şeftali (diğer), erik, kiraz, vişne, kızılcık, bade, iğde, dut, Trabzon hurması, fındık ve cevizdir.

Bölge, organik ürünler üretiminde ülke üretiminin binde 3’lük bir kısmını karşılamaktadır. Bölge organik tarım için gerekli olan ekolojik yapıya sahiptir. Bölgenin uygun iklim şartları ve zengin bitki örtüsü hayvancılık açısından büyük bir potansiyel yaratmaktadır. Bölge, sığır sayısı yönüyle önemli bir potansiyele sahiptir. Kültür melezi ve yerli sığır sayısı yönünden Düzey 2 Bölgeleri arasında 3. sırada yer almasına karşın, kültür ırkı sığır sayısı yönünden 9. sırada yer almaktadır. Bölge sığır sütü üretiminde 4., toplam et üretiminde ise 7. sırada yer almaktadır. Bölgede, yumurta tavuğu üretiminde Çorum, broyler üretiminde ise Samsun Türkiye’nin önde gelen üretim merkezleridir. Bölge, yumurta tavuğu sayısı yönünden Düzey 2 bölgeleri arasında 3. ve broyler sayısı yönünden 13. sırada yer almaktadır.

Bölgede su ürünleri üretimini geliştirebilmek için önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Samsun, Karadeniz’de yaşayan her tür balığın rahatça avlanabilmesi avantajına sahip olması ve bölgede elde edilen balıkların bu ilden iç kesimlere pazarlanması nedeniyle su ürünleri üretimi ve pazarlanması yönünden önemli bir il konumundadır. Yüzölçümünün %35,2’si orman alanı olan TR83 Bölgesi zengin bir orman varlığına sahiptir. Bölge ormanları değerlendirilmesi gereken birçok ürünü içermektedir. Bölgedeki köylerin %81’i orman köyü statüsündedir.

2. Sosyal Yapı ve İstihdam

2012 yılında TR83 Bölgesi’nin nüfusu 2.717.970’dir. Samsun en fazla nüfusa sahip il iken, bu ili sırasıyla Tokat, Çorum ve Amasya izlemektedir. Nüfusu 50.000 üzeri başlıca merkezler,

- Amasya, Merzifon
- Çorum, Sungurlu
- Samsun, Atakum, İlkadım, Canik, Çarşamba, Bafra, Vezirköprü, Terme
- Tokat, Erbaa, Niksar, Turhal ve Zile'dir.

TR83 İlleri Nüfus Dağılımı 2012

	Nüfus (adet)
TÜRKİYE	75.627.384
Samsun	1.251.722
Tokat	613.990
Çorum	529.975
Amasya	322.283
TR83 TOPLAMI	2.717.970

TR83 Bölgesi İl Bazında İş Gücü Göstergeleri

	İş Gücüne Katılma (%)	İşsizlik (%)	İstihdam (%)
TR831 Samsun	50.5	6.6	47.2
TR832 Tokat	49.9	6.6	46.7
TR833 Çorum	52.0	5.9	48.9
TR834 Amasya	50.7	6.6	47.4

TUİK2013

26 alt bölge içinde işsizlik oranı en düşük olan il (%4.2) Karaman iken en yüksek olan il Batman'dır (%23.4). Yine istihdam oranı en düşük olan il Batman'dır (%27.8). İstihdamı en yüksek olan il ise Ardahan'dır (%59.1). TR83 Bölgesi'nin çalışma çağındaki nüfus toplamı 2.004.000'dir. Bu sayı, Türkiye'nin toplam çalışma çağındaki nüfusunun %3,73'üne karşılık gelmektedir. İşsizlik rakamlarına bakıldığında, TR83 Bölgesindeki toplam işsizliğin Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir. Bölgede cinsiyete göre işsizlik oranları incelendiğinde ise yine işsizliğin hem kadınlarda hem erkeklerde ayrı ayrı Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir. Ancak kırsal alanda özellikle kadın işgücü için istihdam, ücretsiz aile işçiliği biçiminde olmaktadır.

Bölge, Türkiye yüzölçümünün yüzde 4,8'ini oluşturmaktadır. Km²'ye düşen nüfus 73'dür. Nüfus yoğunluğu en fazla olan il km²'ye 133 kişi ile Samsun olup Türkiye (96) ortalamasının üzerindedir. Tüm bölge için çok önemli bir olgu olan göç, Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerinden bölge dışındaki iş, eğitim ve sosyal olanakların daha gelişmiş olduğu şehirlere doğru yaşanmaktadır. Bölgenin verdiği göç aldığı göçten fazla, dolayısıyla net göçü eksi değerdedir.

Türkiye ve TR83 İllerinin Yüzölçümleri

	Yüzölçümü (km ²)
TÜRKİYE	785.347
Samsun	9.352
Tokat	10.073
Çorum	12.797
Amasya	5.702
TR83 TOPLAMI	37.294

3. Bölgesel Gayri Safi Katma Değer

Bölgesel GSKD, bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıkıtı) değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilir. İBBS Düzey 2 için 2004 ve 2011 yıllarında yaratılan katma değer Türkiye içindeki payları yer almaktadır. Bölgeler aldıkları pay oranlarına göre beş gruba ayrılmıştır:

1. Bölge : %4 ve üzeri paya sahip olan bölgeler
2. Bölge : %3-4 paya sahip olan bölgeler
3. Bölge : %2-3 paya sahip olan bölgeler
4. Bölge : %1-2 paya sahip olan bölgeler
5. Bölge : %0-1 paya sahip olan bölgeler

2004 ve 2011 yılları için, İBBS Düzey 2 bölgelerinin yarattığı toplam katma değer dağılımında çok büyük bir değişiklik gözlenmemektedir. **TR83 Alt bölgesinde 2004 yılında GSKD payı %2.8 iken 2011 yılında %2.7 olmuştur.**

Türkiye'nin doğusunda yer alan bölgelerin, gayri safi katma değer içindeki payı, batı bölgelerine göre daha düşüktür. Türkiye'de yaratılan katma değer önemli bir kısmı (yaklaşık %55'i), ilk beş sırada yer alan TR10 (İstanbul %27.2), TR51 (Ankara) ve TR31 (İzmir), TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) ve TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) bölgelerinde üretilmektedir.

3.1. Tarım Sektörü GSKD'nin Türkiye İçindeki Payları, İBBS Düzey 2 (2011)

Türkiye'de tarım sektörünün toplam GSKD içindeki payı 2004 yılında %10,7; 2005'te %10,6; 2006'da %9,4; 2007 ve 2008'de %8,5; 2009'da %9,1; 2010'da %9,5 ve 2011'de %9,0'dur. Tarım sektörü payında yıllar itibariyle düşüş gerçekleştiği gözlenmektedir. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey 2 için tarım sektöründe **2004 ve 2011** yıllarında yaratılan katma değer Türkiye içindeki payları yer almaktadır. Bölgeler aldıkları pay oranlarına göre beş gruba ayrılmıştır: Bölgeler %2 ve altı, %2-3, %3-4, %4-5, %5 ve üzeri olmak üzere, aldıkları paya göre 5 gruba ayrılmıştır.

Tarım sektöründe (bitkisel üretim, hayvancılık, balıkçılık ve ormancılık) yaratılan katma değer dağılımında 2011 yılında 2004 yılına göre çok büyük bir değişiklik gözlenmemektedir. Tarım sektöründe Türkiye'nin güneyi ve batısı, kuzeyi ve doğusuna kıyasla daha büyük paya sahiptir. 2004 yılında tarım sektöründe yaratılan GSKD TR83 alt bölgesinde %6 iken 2011 yılında %5.5 olmuştur. Yüzdeler alt gruba göre TR83 alt bölgesi ilk 5 grup içinde 5. grupta yer almaktadır.

Buradan bölgenin tarımsal üretim gayri safi katma değerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. GSKD TR83 alt bölgesi ile aynı grupta olan alt bölgeler: TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak illerinde %7.3), TR32 (Aydın, Denizli, Muğla illeri %6.8), TR62 (Adana, Mersin %6.6), TR61 (Antalya, Isparta, Burdur %5.9), TR52 (Konya, Karaman %5.5), TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır %5.2) alt bölgeleridir.

3.2. Sanayi Sektörü GSKD'nin Türkiye İçindeki Payları, İBBS Düzey 2 (2011)

Türkiye'de sanayi sektörü için sıralamada bölgeler 5 gruba ayrılmıştır. Bu bölgeler %0-1, %1-2, %2-3, %3-4, %4 ve üzeri olmak üzere, aldıkları paya göre 5 gruba ayrılmıştır. Sanayi sektörünün bölgeler arasındaki dağılımında, yıllar itibariyle

önemli bir yapısal değişim gözlenmemektedir. Türkiye’de sanayi sektöründe yaratılan katma değer önemli bir kısmı (yaklaşık %64’ü) TR10 (İstanbul), TR51 (Ankara) ve TR31 (İzmir) üçgeninde yer alan bölgelerde üretilmektedir. Sanayi sektörü payı en düşük olan bölgeler ise Türkiye’nin doğusunda yer alan TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt), TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) ve TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) bölgeleri ile TR82’dir (Kastamonu, Çankırı, Sinop).

TR83 bölgesi %2.3 lük pay ile 3. Grup bölgelerin dahil olduğu 7 bölgeden birisi konumdadır. Bunlar: TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya %2.1), TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane illeri %2), TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat illeri %2.5), TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye illeri %2.6), TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis illeri %2.1), TR52 (Konya, Karaman illeri %2), TR32 (Aydın, Denizli, Muğla illeri %2.9) alt bölgeleridir. 2004-2011 yılları itibariyle kendi GSKD’si içinde sanayi sektörü payı en yüksek olan bölge TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) bölgesidir.

4. TR83 Alt Bölgesi İllerin Tarımsal Potansiyelleri ve Öne Çıkan Özellikleri

4.1. TR83 Alt Bölgesi Tarım Alanlarının Dağılımı ve Kullanış Şekli (2013)

İl Adı	Toplam Tarım Alanı (ha)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekilen Alanı (ha)	Nadas Alanı (ha)	Sebze Bahçeleri Alanı (ha)	İçecek ve Baharat Bitkilerinin Alanı (ha)	Süs Bitkileri Alanı (ha)
TR (Türkiye)	23.810.671	15.618.059	4.147.586	8.084.876	3.232.034	4.503
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	1.450.218	983.373	266.389	75.203	125.150	103
TR831 (Samsun)	369.241	223.336	19.113	33.158	93.568	65
TR832 (Tokat)	304.521	237.492	32.710	19.691	14.589	38
TR833 (Çorum)	552.920	343.670	190.220	8.253	10.776	-
TR834 (Amasya)	223.536	178.874	24.345	14.100	6.217	-

4.2. İllerin Bitkisel Üretim Miktarları ve Tarımsal Avantajları

4.2.1. Samsun İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)

Türkiye’nin en büyük akarsularından Yeşilırmak ve Kızılırmak’ın can kattığı, Çarşamba ve Bafra Ovaları’nın verimli topraklarıyla Samsun, Türkiye’nin önde gelen önemli tarım bölgelerindedir. Bu ovalarda yetişen tarımsal ürünler, bölgemizin ticari ve sınaî varlığının da temel faktörleridir.

Samsun’da toplam arazinin %40’ını oluşturan tarım alanı 369.241 hektardır. Bafra İlçesi 67.787, Çarşamba İlçesi 54.041 hektarlık tarım alanına sahiptir. İldeki toplam tarım alanlarının %62’si sulanabilir alanlardır. Samsun fasulye, Soya, mısır, pırasa, lahana, biber, kıvırcık, pancar, ıspanak, çeltik, domates, karpuz, kavun, fındık, şeftali, kivi üretiminde ilk sıralardadır.

Samsun "Ekolojik Yaşam Planlama ve Koordinasyon Kurulu" ile birlikte, "Ekolojik Yaşam ve Ekolojik Turizmde Öncü İl" ideali doğrultusunda tüm tarafların yanında olarak diğer iller için model oluşturmaktadır.

ÜRÜNLER	TR831Samsun	TR832Tokat	TR833Corum	TR834Amasya	TR83	TR
Soya	10.740	-	-	218	10.958	180.000
Çeltik	122.710	833	65.523	1.208	190.274	900.000
Mısır	81.209	24.322	990	55.068	161.589	5.900.000
Tütün	7.764	2.102	-	816	10.682	90.000
Buğday	308.412	302.663	487.172	308.412	1.406.659	22.050.000
Lahana	216.539	8.964	2.207	1.659	229.369	718.439
Fasulye	116.251	54.517	4.559	7.654	182.981	632.301
Domates	313.622	482.766	44.790	106.174	947.352	11.820.000
Biber	269.239	44.968	1.314	7.236	322.757	2.159.348
Hıyar	51.121	26.233	7.721	52.747		1.754.613
Kavun	51.595	16.189	14.932	2.993		1.699.550
Karpuz	121.475	40.236	8.953	6.575	177.239	3.887.324
Karnabahar	15.205	180	-	-	15.385	158.996
Ispanak	23.559	9.854	1.441	3.765	38.619	220.274
Pırasa	23.648	6.530	616	4.070	34.864	240.391
Fındık	69.392	2.918	-	6	72.316	549.000
Kivi	2.293	-	-	-	2.293	41.635
Şeftali	20.493	14.958	1.243	14.715	51.409	637.543
Armut	8.399	5.366	3.615	3.856	21.236	461.826

Kaynak: TÜİK 2013-ton

Samsun'un Tarımsal Avantajları

1. Bafra ve Çarşamba Ovaları gibi verimli ova arazilerinin varlığı, toprak ve iklim özelliklerinin ayrıca 2. ürün yetiştiriciliğine de uygun olması,
2. Ekolojik açıdan organik tarıma ve iyi tarıma elverişli olması,
3. Meyve, sebze, şekerpancarı, hububat gibi tarım ürünlerinin çeşitliliği ve hayvancılık imkânlarının her açıdan oldukça müsait olması,
4. Kışlık sebze üretiminde stratejik olarak avantajlı ve mukayeseli üstünlüğe sahip olması,
5. Son yıllarda belirlenen havzalarda kurulan kapama bodur ve yarı bodur meyve bahçesi tesislerinin ekonomik anlamda yığınlaşma göstermesi,
6. Su ürünleri sektöründe; Karadeniz, barajlar ve balık gölleri ile güçlü bir doğal üretim ve aynı zamanda kültür balıkçılığı altyapısına sahip olması,
7. Büyük ve küçük sulama projeleri, barajları, göletleri ve sulanabilir arazi potansiyelleriyle tarımsal altyapısının güçlü olması,
8. Yeraltı ve yerüstü sulama kaynaklarının zengin olması,
9. Havayolu, denizyolu ve karayolu taşımacılığı imkânlarının olması, Türk Cumhuriyetleri, Rusya Federasyonu, Bağımsız Devletler Topluluğuna yakınlığı,
10. Ticareti kolaylaştırıcı ve sanayicileri cezbedici özellikteki coğrafi konuma sahip olması.

4.2.2. Tokat İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)

İlin ticari potansiyelini genellikle tarım ve tarımda dayalı sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Bölgenin yerleşim yerlerinin 200 m'den 2000 metreye kadar değişik yükseltilerde bulunması hemen her türlü tarımsal ürünlerin yetişmesine ve ayrıca mayıs ayından kasım ayına kadar tarım ürünlerinin pazarlanmasına imkân vermektedir. Dolayısıyla il genelindeki tarım ürünlerine yönelik ticari para dolaşımı yılın 8 ayında devam etmektedir.

Tokat ilinin bulunduğu coğrafi konumu itibariyle uygun bir iklim yapısına sahip olması nedeniyle turunçgiller hariç diğer bütün tarımsal ürünlerin büyük bir potansiyelle yetiştirilerek Tokat'ta bulunan meyve ve sebze değerlendiren sektörlerin ihtiyaçları karşılanmakta komşu illere yaş meyve ve sebze satışı yapılmakta özellikle ceviz ve

mahlep yurt dışına ihraç edilmektedir. Domates, kuru soğan, şeker pancarı, bamyaya, gibi ürünlerin üretimi TR83 illerinden çok fazladır. Özellikle taze fasulye, biber, karpuz gibi ürünlerde Samsun İli ile rekabet edecek potansiyele sahiptir. Şeker pancarı, tütün, yaş sebze ve meyve ile diğer endüstriyel tarım ürünleri, buğday ve diğer tahıl ürünleri, ilde bulunan kamu ve özel sektör kuruluşlarında değerlendirilmektedir. Meyvecilik açısından şeftali, kiraz, vişne ve ceviz ilin iddialı olduğu ürünler arasındadır.

ÜRÜNLER	TR831Samsun	TR832Tokat	TR833Çorum	TR834Amasya	TR83	TR
Buğday	308.412	302.663	487.172	308.412	1.406.659	22.050.000
Soğan(Kuru)	1.470	90.775	109.865	315.073		1.904.846
Tütün	7.764	2.102	-	816	10.682	90.000
Ş.pancarı	80.427	490.016	187.085	288.285		16.483.306
Domates	313.622	482.766	44.790	106.174	947.352	11.820.000
Kavun	51.595	16.189	14.932	2.993		1.699.550
Karpuz	121.475	40.236	8.953	6.575	177.239	3.887.324
Taza Fasulye	116.251	54.517	4.559	7.654	182.981	632.301
Bamyaya	460	669	449	1.708		33.545
Hıyar	51.121	26.233	7.721	52.747		1.754.613
Biber	269.239	44.968	1.314	7.236	322.757	2.159.348
Elma	16.259	15.710	8.610	51.595		3.128.450
Şeftali	20.493	14.958	1.243	14.715	51.409	637.543
Kiraz	2.342	7.395	2.700	28.880		494.325
Vişne	865	7.729	1.050	2.861		179.752
Ceviz	2.903	5.270	6.423	3.289		212.140

Kaynak: TÜİK 2013-ton

Tokat'ın Tarımsal Avantajları

1. Tokat ili bazı tarım ürünlerinde gen kaynağı ve üretim merkezi konumundadır. Bu ürünlerin (kuşburnu, bağ yaprağı, madımak, domates, biber, vişne, karayaka koyunu, karagül koyunu vs.) sertifikalandırılarak ülke çapında tanıtılmaları ilin ticaret hacmini daha da artıracaktır. Tokat ili Karadeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi iklimi arasında geçiş bölgesi iklimine sahip olup, 230 metreden başlayıp 1500 metre rakımları arasında tarım yapılan zengin bir üretim alanına sahiptir.

2. İlin ekolojik şartları ürün çeşitliliğine, ikinci ürün ve kışlık sebze yetiştiriciliğine imkan tanımaktadır. İlde çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, tarıma dayalı sanayi için önemli bir hammadde kaynağıdır.

3. Tokat ilinde gıda sanayi, taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri, tekstil sektörleri il ekonomisinde önemli rol oynamaktadır. Şeker pancarı, tütün, yaş sebze ve meyve, buğday ilde bulunan kamu ve özel sektör kuruluşlarında işlenmektedir. Yıllar itibari ile verilen teşvik tedbirleri ile sanayi sektöründe önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1985 yılından sonra uygulanan teşvik tedbirleri ile Tokat ilinde toprak sanayinden tuğla ve kiremit fabrikaları, gıda sanayinden un, unlu mamuller ve yem fabrikaları, orman ürünleri sanayinden parke ve kereste fabrikaları ve tarım makineleri gibi tarım ve toprağa dayalı yatırımlarda artış olmuş ve yavaş yavaş sanayinin ağırlığı yükselmiştir.

4. İlin hava yolu, demir yolu ve duble yollar ile geniş ulaşım imkanlarına sahip olması ve hammadde temininde ve ürün pazarlanmasında kolaylık sağlanması, Organize Sanayi Bölgesinin il merkezine yakın olması

5. Organize Sanayi Bölgesinde yatırım yapacak firmalarla yakından ilgilenilmesi ve bu bölgelerin alt yapı problemlerinin olmayışı,

6. Tokat ili akarsu, gölet ve baraj gibi doğal kaynaklar açısından zengin bir ildir. Kara ve kafes balıkçılığı açısından alt yapısının müsait olması.

7. Organik hayvancılığın yaygınlaştırılmasına imkân sağlayan çayır ve mera alanları mevcuttur. Organik ürünlere artan talep doğrultusunda uygun organik tarım alanları potansiyeli bulunmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimi için uygun ekolojik ortamın mevcut olması.

8. Endemik bitki (madımak, tokat biberi, asma yaprağı, barbunya fasulye, bamya, kiraz ve vişne) varlığı, marka değeri taşıyan tarımsal ürünlerin varlığı,

9. Topografya (toplam 183.000 ha ova alanı), gelişen sulama altyapısı, bilinçli üretici profili, arazi toplulaştırma konusundaki kararlılık, son yıllarda OT, İTU ve EKÜY gibi izlenebilir ve sertifikalı üretim modellerini tercih eden üreticiler ile üretici örgütlerinin kurulması, salça, turşu, konserve ve kurutulmuş ürün işletmelerinin bulunması, hazır fide kullanımındaki kararlılık, üretim ağırlığı olan türlerde amaca uygun hibrit çeşitlerle yapılan üretim, yaş sebze ve meyve ürünlerinin standardizasyon, paketleme ve ambalajlamasında tesis ihtiyacının bilinmesi, sanayiye yönelik tür ve çeşitlerle yapılan üretimin yaygınlaşması,

10. Komşu iller ve Doğu Anadolu pazarına hakim konumda olan Erbaa ilçesinde tuğla ve orman ürünlerini değerlendiren özel sektör işletmelerinin faaliyet göstermesi. Son yıllarda tekstil sektörünün de ilçede önemli ölçüde gelişmiş olması.

4.2.3. Çorum İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)

Çorum, Ekiliş alanları itibariyle buğday ve arpa önemli bir üretim potansiyeline sahiptir. Kızılırmak'ın suladığı alanda çeltik tarımı yapılır. Bunlardan başka patates, mısır, fasulye, çavdar, kendir, yem bitkileri ve diğer sebzeler de ekilmektedir.

Türkiye genelinde tarım arazilerinin oranı %31 iken, yüzölçümü bakımından Türkiye'nin 20. büyük İli olan Çorum'un topraklarının %44'ü yani 552.920 ha tarım arazisidir. Tarım arazilerinin 475.817 ha kuru, 77.103 ha ise sulu tarım arazisidir. Yapımı devam etmekte olan 3 baraj tamamlandığında sulanan arazi miktarı artacak ve yeni yatırımlar için uygun tarım arazileri oluşacaktır. Çorum'da yetişen başlıca ürünler buğday, arpa ve çeltik tarımsal sanayinin en önemli girdilerindedir. Bu ürünlerin yanında yetiştirilen başlıca ürünler; nohut, şeker pancarı, yağlık ayçiçeği, kuru soğan gibi tarla bitkileri yanında üzüm, elma, ceviz, kiraz gibi önemli meyve ürünleri ve ağırlıklı olarak iç pazarda tüketilen sebze ürünleridir. Son yıllarda sebze yetiştiriciliği açık alanlardan örtü altı alanlara kaymakta, plastik örtülü sera alanları yaygınlaşmaktadır.

ÜRÜNLER	TR831Samsun	TR832Tokat	TR833Çorum	TR834Amasya	TR83	TR
Buğday	308.412	302.663	487.172	308.412	1.406.659	22.050.000
Arpa	18.572	59.574	200.756	84.785		7.900.000
Çeltik	122.710	833	65.523	1.208	190.274	900.000
Ş.pancarı	80.427	490.016	187.085	288.285		16.483.306
Ayçiçeği	33.018	47.096	47.739	35.446		1.523.000
Kuru soğan	1.470	90.775	109.865	315.073		1.904.846
Domates	313.622	482.766	44.790	106.174	947.352	11.820.000
Hıyar	51.121	26.233	7.721	52.747		1.754.613
Elma	16.259	15.710	8.610	51.595		3.128.450
Üzüm	1.124	35.902	27.493	7.188		4.011.409
Kiraz	2.342	7.395	2.700	28.880		494.325
Ayva	1.957	5.366	2.014	1.947		139.311
Ceviz	2.903	5.270	6.423	3.289		212.140

2- Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat Tarımsal Danışmanlık ve Proje

Çorum, ülkemiz tarımsal ve hayvansal üretiminde hatırı sayılır bir yere sahiptir. İldeki buğday üretimi 2013 TUIK verilerine göre Türkiye'deki payı %2.2 olarak gerçekleşmiştir. Çeltik (pirinç) üretiminin %7'si, kuru soğan üretiminin %5,7'si, nohut üretiminin ise %2,78'i, yumurta üretiminin ise %7,3'ü Çorum ilimizden sağlanmaktadır.

Çorum'un Tarımsal Avantajları

1. İlde teşviklerin oldukça yoğun olması. (IPARD SSK, Vergi indirimi)
2. Ulaşım ağının çok kolay olması üretilen ürünlerin ulaşım açısından en kolay bir şekilde iletilmesine imkan sağlayacak şekilde olması
3. İş gücü maliyetinin düşük olması
4. Büyükbaş, küçükbaş ve arıcılık açısından geniş mera ve tarıma elverişli arazilerin varlığı
5. Temiz toprak, su ve hava imkânlarının organik tarıma avantaj sağlaması
6. Tarıma dayalı yatırım potansiyelinin fazla olması üretime teşvik açısından önem arz etmektedir.
7. Yem fabrikalarının bölgede yoğun olması nedeniyle yem fiyatlarının ucuz olması zaten var olan hayvancılık potansiyelinin artmasına vesile olmaktadır.
8. Organize sanayi Bölgenin nüfusuna göre oldukça gelişmiş olduğundan yatırım için uygun bir potansiyele sahiptir.
9. İstihdam açısından kalifiye eleman ve uzman teknik personel bulmada güçlü bir potansiyele sahip olduğundan istihdam sorunu olmamaktadır.
10. Sanayisi uzun yıllara dayalı bir durum olduğundan tecrübeli iş adamlarının güçlü şirket yapılarıyla Ar-Ge çalışmalarına oldukça uygundur.

4.2.4. Amasya İli Tarla Bitkileri, Sebze, Meyve Üretim Miktarı (ton)

Amasya'da ticaretle uğraşanların büyük bir çoğunluğu perakende ticaret ile iştigal etmektedir. Amasya ili gelirin büyük bölümünü, tarımsal ürünlerin satışlarından sağlanan gelirler oluşturmaktadır. Tarım ürünlerinin alım-satımına dayanan il ticareti, küçük ölçekli olup, en çok İstanbul-Ankara ve Samsun illeri ile yapılmaktadır.

Amasya'da; elma, kiraz, şeftali, armut, ayva, erik, kayısı, üzüm ile meyvecilikte, soğan, şeker pancarı, ayçiçeği, mısır, buğday, haşhaş, yeşil mercimek, patates ile tarla ziraatında, sera domatesi ve salatalığı, biber, patlıcan, marul, karnabahar, lahana, Yeşil fasulye, bamya, kabak vb. sebzeler de sebzecilikte önemli bir yer tutmaktadır. Bu ürünler ülkemizin iç pazarına pazarlandığı gibi kiraz, soğan, elma, vb dış ülkelere de ihraç edilmektedir. Amasya, arazi varlığı ve bitkisel ürün çeşitliliği bakımından tarımsal potansiyeli yüksek iller arasında yer almaktadır.

Amasya'da topografya; iklim ve jeolojik yapı ile üretim sezonundaki çeşitlilik nedeniyle önemli bir potansiyele sahiptir. Ekolojinin sağladığı avantajlarla dünyaca ün yapan Misket Elması ve Çiçek Bamyası gibi ürünlerinin lezzet ve aroması Amasya dışında aynı kalitede yetiştirilmelerini de olanaksızlaştırmaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 570.200 hektardır. Bu alanın yaklaşık %40'na karşı gelen 223.536 hektarı tarım arazilerinden oluşmaktadır. 2011 yılı tarımsal üretim değeri 1.318.672.606 TL'ye ulaşan Amasya'da hayvancılık da önemli bir potansiyele sahiptir. 2013 yılı verilerine göre Amasya'da 174.667 adet büyükbaş, 142.124 adet küçükbaş, 1.245.019 kanatlı ve 17.575 adet arı kovani bulunmaktadır.

ÜRÜNLER	TR831Samsun	TR832Tokat	TR833Çorum	TR834Amasya	TR83	TR
Buğday	308.412	302.663	487.172	308.412	1.406.659	22.050.000
Arpa	18.572	59.574	200.756	84.785		7.900.000
Ayçiçeği	33.018	47.096	47.739	35.446		1.523.000
Ş.pancarı	80.427	490.016	187.085	288.285		16.483.306
Haşhaş(kapsül)	-	90	293	769		19.244
Kuru soğan	1.470	90.775	109.865	315.073		1.904.846
Domates	313.622	482.766	44.790	106.174	947.352	11.820.000
TazaFasulye	116.251	54.517	4.559	7.654	182.981	632.301
Bamya	460	669	449	1.708		33.545
Üzüm	1.124	35.902	27.493	7.188		4.011.409
ceviz	2.903	5.270	6.423	3.289		212.140
Kiraz	2.342	7.395	2.700	28.880		494.325
Şeftali	20.493	14.958	1.243	14.715	51.409	637.543
Elma	16.259	15.710	8.610	51.595		3.128.450

İlde toplam 28.880 ton kiraz üretimi yapılmakta ve dış ülkelere ihracat edilmektedir. Amasya, Türkiye soğan üretiminde %16 paya sahip olup ihracatında da önemli bir konumdadır. Yılda 1.708 ton bamya üretilmekte olup Türkiye’de kuru bamyanın %30’u Amasya’dan karşılanmaktadır.

Amasya’nın Tarımsal Avantajları

1. Tarımsal üretim için uygun ekolojik koşullar ile mikro klima alanların var olması,
2. İlde bulunan Geldingen, Merzifon, Suluova ve Gümüş ovalarının, verimli arazi yapıları ve sulama imkânları yanında arazi toplulaştırma çalışmaları ile üretim potansiyelinin artırılması,
3. İlin kiraz, elma, kuru soğan, kırmızı et, bamya gibi ürünlerde üretim değeri ve verimlilik açısından ülke çapında söz sahibi olması,
4. Özellikle son yıllarda yumurta tavukçuluğu, damızlık hayvancılık, meyvecilik gibi alanlarda profesyonelce yatırımlar yapılması,
5. İlin Türkiye’nin kuzey-güney ve doğu-batı arasında karayolu ve demir yolu ulaşımında geçiş bölgesinde bulunması,
6. İlde şeker fabrikası, maya fabrikası, ayçiçeği fabrikası, un ve yem fabrikaları gibi tarımsal sanayinin bulunması,
7. Mevcut ve alternatif imkânlar değerlendirildiğinde yeterli su kaynaklarının bulunması,
8. Meyve, sebze, endüstri bitkileri, hububat gibi tarımsal ürün çeşitliliğinin fazla olması,
9. Tohumculuk ve meyve fidanı üretimi için çok uygun ekolojik koşullara ve uygun tarımsal alanlara sahip olması,
10. İlin yayla turizmi ve ekolojik turizm gibi güçlü turizm potansiyelinin bulunması,

4.3. İllerin Hayvan Varlığı

4.3.1. TR83 İllerin Hayvan Varlığı

Türkiye İstatistik Kurumunun 2013 yılı verilerine göre büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %3,6 artarken küçükbaş hayvan sayısı ise %7,6 arttı. Yılsonu

itibariyle sığır sayısı 14 milyon 415 bin baş, koyun sayısı 29 milyon 284 bin baş, keçi sayısı ise 9 milyon 226 bin baş olarak gerçekleşmiştir.

Samsun'da 2013 yılı itibariyle 344.765 adet büyükbaş, 198.048 adet küçükbaş, 2.542.862 adet kanatlı ve 78.526 adet arı kovanı vardır. Samsun alt bölge illeri içinde en fazla büyük baş hayvana sahip iken küçükbaş hayvan sayısı bakımından ise 299.977 küçükbaş ile Tokat ili ön sıradadır. Hayvancılık alanında Tokat, komşu illere göre daha yüksek bir potansiyele sahiptir. Süt ve et sığırcılığı, küçük ve büyük baş hayvancılık, arıcılık ve tavukçuluk yapılmaktadır.

Cinsi		Samsun	Tokat	Çorum	Amasya	TR83	TR
Büyük Baş	Kültür	78.669	65.921	78.739	44.934	268.263	5.954.333
	Melez	168.130	124.286	120.394	71.225	484.035	6.112.437
	Yerli	83.642	71.307	39.189	54.507	248.645	2.348.487
Σ Sığır		330.441	261.514	238.322	170.666	1.000.943	14.415.257
Σ Manda		14.324	8.125	2.152	4.001	28.602	117.591
Σ BB		344.765	269.639	240.474	174.667	1.029.545	14.532.848
Küçük Baş	Koyun	178.029	245.477	151.993	110.013	685.512	29.284.247
	Keçi	20.019	54.500	38.772	32.111	145.402	9.225.548
Σ KB		198.048	299.977	190.765	142.124	830.914	38.509.795
Kanatlı		2.542.862	236.236	4.133.956	1.245.019	8.158.073	270.202.034
Arı kovanı		78.526	37.333	31.453	17.575	164.887	6.641.348

Çorum hayvancılık yönünden de önemli bir potansiyele sahiptir. İlde; 2013 yılı itibariyle 240.474 adet büyükbaş, 190.765 adet küçükbaş, 4.133.956 adet kanatlı ve 31.453 adet arı kovanı vardır. İlde AB standartlarında üretimle yapılan yumurta üretimi önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'de üretilen yumurtaların %7,3'ü Çorum'da üretilmektedir. İlden aynı zamanda 8.306.779 \$ yumurta ihracatı yapılmıştır. Yumurta üretiminde Türkiye genelinde Çorum 8. sırada yer almaktadır.

Çorum'un ekonomik yapısında, hayvancılık önemli bir yer işgal eder. Tarımla uğraşan her ailede hayvancılık da yapılır. Bunun haricinde toplu işletmeler kurulmakta, özellikle tavukçuluk her geçen gün ilerlemektedir. 10.000 tavuk kapasiteli 5 işletme, 15.000 tavuk kapasiteli 2 işletme, 20.000 tavuk kapasiteli 2 işletme, 50.000 tavuk kapasiteli bir işletme açılmıştır. Koyun, kıl keçisi, tiftik keçisi, manda ve sığır beslenir. Çorum ilinde arıcılık günden güne gelişme göstermektedir. Çorum için hayvancılığın tarımdan ileri olduğu il olarak bahsedilir.

Amasya hayvancılık yönünden de önemli bir potansiyele sahiptir. İlde hayvancılık genelde aile işletmesi şeklindedir. Son yıllarda yapılan bazı çalışmalar ve destekler sonucu Kültür hayvancılığında önemli ilerlemeler olmuştur.

İlde hayvan ticaretinin de önemli bir yeri vardır. Ayrıca, süt ve besi amaçlı büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, Amasya ekonomisinin de önemli bir yer tutmaktadır. Son dönemlerde hayvancılık ve kanatlı hayvancılık sektörüne yapılan yatırımların artmasıyla yumurta üretiminde de bir canlılık gözlemlenmektedir. Bu sektörün canlanması sağlayan Suluova'da hizmete açılan 20.000 m² kapalı alanda faaliyet gösteren, günlük 1.000.000 yumurta/gün kapasiteye sahip üretim tesisinin kurulmuş olmasıdır. Söz konusu tesis Türkiye yumurta üretiminin %2,5'ini tek başına karşılayacak kapasitededir. İlin 2013 yılı toplam büyükbaş hayvan sayısı 174.667'dir.

Suluova ilçesinde hayvan ticareti önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin ilklerinden olan Suluova Besi OSB'nin hizmete verilmesi ve işletmelerin üretime geçmesi ile birlikte, ilde hayvancılık ve yan sektörlerinde büyük bir canlılık olacağı ve Ticaretin daha da artacağı düşünülmektedir.

4.3.2.TR83 İllerin Süt Üretimi

2000’li yıllardan sonra sağılan büyükbaş hayvan sayılarını incelediğimizde sağılan kültür sığırı sayısında her yıl düzenli artış meydana geldiği, sağılan sığır melezi sayısının 2009, 2010 ve 2011 yıllarında artış gösterdiği, yerli sığır sayısının ise her yıl giderek azaldığı görülmektedir. Sağılan manda sayısında ise 2005-2007 yılları arası düşüş yaşanırken, 2007 yılından itibaren artış olduğu görülmektedir. 2013 yılında 18 milyon tondan fazla süt üretilmiştir. Her geçen gün kültür ve kültür melezi sığır sayısında artış yaşandıkça büyük tarımsal işletmelerin faaliyete geçmesiyle süt üretimiz devamlı artacağı görülmektedir. TR83 bölgesi **1.024.383** ton süt üretimi ile ülke üretiminin %5,6’sını karşılamaktadır. TR83 Bölgesi en fazla süt üreten ili Samsun’dur.

Cinsi		Samsun	Tokat	Çorum	Amasya	TR83	TR
Sığır	Kültür	109.963	104.855	106.876	64.988	386.682	8.946.132
	Melez	172.844	117.725	127.394	56.465	474.428	6.531.571
	yerli	37.377	36.564	22.100	24.694	120.735	1.177.304
Σ Sığır Süt Üretimi		320.184	259.144	256.370	146.147	981.845	16.655.007
Manda Sütü		6.735	2.858	874	1.531	11.998	51.944
Σ BB Süt Üretimi		326.919	262.002	257.244	147.678	993.843	16.706.951
Küçük Baş	Koyun	7.405	8.423	5.701	3.708	25.237	1.101.013
	Keçi	836	1.674	1.527	1.266	5.303	415.743
Σ KB Süt Üretimi		8.241	10.097	7.228	4.974	30.540	1.516.756
ΣBB+KB Süt Üretimi		335.160	272.099	264.472	152.652	1.024.383	18.223.707

Kaynak: TÜİK 2013

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 2013 yılı 4.dönem kırmızı et üretimi 996.125 ton olmuştur. Geçen yıl yani 2012 de bu rakam 915.845, 2011 yılında ise 776.915 ton idi. Yani 2012 yılına göre üretimde %9, 2011 yılına göre ise %28 artış oldu. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan kırmızı et üretim istatistikleri 2010 yılına kadar; mezbahalarda kayıt altına alınan büyükbaş-küçükbaş hayvan kesimleri ile derisi Türk Hava Kurumuna ulaşan kurban derilerinden elde edilen verilere dayanmaktaydı. 2010 yılından sonra ulkesel et üretimi TUIK tarafından yayınlanan dönemsel bültenler ile açıklanmaktadır. Bu tarihlerden sonra illerin et üretim bilgilerine ulaşılamamaktadır. 2013 yılı Türkiye et üretimini 2009 yılı kendisi ile de kıyaslandığında yarı yarıya fark görülmektedir.

Cinsi	Samsun	Tokat	Çorum	Amasya	TR83	TR
BB Hayvan	4.046	1.297	3.140	7.841	16.324	326.292
KB Hayvan	393	428	640	326	1.787	86.309
Toplam	4.439	1.725	3.780	8.167	18.111	412.601

4.3.4.TR83 Tatlı Su Ürünleri Üretim Miktarı (ton)

Türler		TR831 Samsun	TR832 Tokat	TR833 Çorum	TR834 Amasya	TR83	TR
Alabalık	İç Su	2.041,0	3.714,0	14,8	24,6	5.794,4	122.873,3
	Deniz	795,3				795,3	5.186,2
Levrek	Deniz	851,2				851,2	67.912,5
Diğer İç Su ve Deniz Su Ürünleri Üretimi							233.393,9

4.3.5. TR83 Tatlı Su Ürünleri Avlanma Miktarı-ton

Türler	TR831 Samsun	TR832 Tokat	TR833 Çorum	TR834 Amasya	TR83	TR
Akbalık	4,0				4,0	54,0
Alabalık	7,5	3,0	3,0	2,0	15,5	437,5
Çapak	1,0			2,0	3,0	106,0
Gümüş		5,0			5,0	5.012,3
Kayabalığı	1,0				1,0	37,4
Kefal	34,2	2,0		14,0	50,2	1.094,4
Kerevit	11,0				11,0	532,1
Kızılkanat	2,0	1,5		1,0	4,5	161,0
Levrek (Sudak)	11,6			1,0	12,6	491,2
Salyangoz				352,0	352,0	1.430,5
Sazan	140,0	75,0	45,0	50,0	310,0	8.276,6
Siraz			11,0		11,0	735,5
Turna	2,6			9,0	11,6	213,2
Yayın	22,0	10,0	2,0	26,0	60,0	617,9
Toplam	236,9	96,5	61,0	457,0	851,4	19.199,6

5. TR83 Alt Bölgesinde Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi

5.1. Samsun Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi

Samsun hiç kuşkusuz Karadeniz Bölgesi'nin en önemli yatırım merkezidir. Ulusal ve uluslar arası karayolu bağlantıları, üç ticaret limanı, uluslararası havaalanı ve demiryolu gibi tüm ulaşım imkânlarının varlığının sağladığı avantajların yanında Samsun, gelişmiş altyapısı, yatırım alanları ve kalifiye işgücü potansiyeli ile bölgenin en önemli yatırım merkezidir.

Samsun İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %23 gıda ürünlerinin %9 kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, ilk sırada yer alır. Arsa tahsisleri yapılmakta olan Gıda OSB ve yapımı yeni tamamlanan Havaalanı Kargo Ünitesi ile birlikte Samsun Gıda ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi konularında da yatırım merkezi olma konumuna gelecektir. Samsun, İl Gelişme Strateji Planında ortaya çıkan 3 gelişme ve kalkınma alanından birisi olarak "Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi" sektörü belirlenmiştir. Samsun'da arsa tahsisleri tamamlanıp yatırımları başlayan Gıda OSB ve isim değiştirerek Tarımsal Ürün İşleme ve Tarım Makineleri İhtisas OSB adını alan Havza OSB tamamlandığında bölgedeki tarımsal potansiyel değerlendirilerek bu alanda yatırımlar artacaktır.

Bafra OSB ve Kavak OSB'de de yeni yatırımlar devam etmektedir. Havza Organize Sanayi Bölgesi'nin de faaliyete geçmesiyle bu bölgede de sektörden pek çok firmanın faaliyet göstermesi beklenmektedir. Samsun'da; il merkezi, Havza ve Bafra'da; un fabrikaları, Çarşamba ve Terme'de; fındık fabrikaları, Merkezde; helva-şekerleme ve reçel fabrikaları, İl merkezinde ve Bafra'da; salça-bakliyat-gıda işleme tesisleri, Terme ve Bafra'da; pirinç fabrikaları, Yakakent ve merkezde balık işleme tesisleri faaliyettedir. Bu üretim konularının her birinde çok sayıda ve orta-büyük ölçekte firmalar yer almaktadır.

Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi (İşletme sayıları)

Konusu	Sayısı
Süt ve Süt Ürünleri	48
Et ve Et Ürünleri	26
Tahıl, Un ve Unlu Mamuller	228
Meyve-Sebze İşleme- Paketleme	3
Konserve ve Salça	1
Bitkisel Yağ	1
Su Ürünleri	5
Şekerli Mamuller	12
Pastacılık Ürünleri ve Tatlılar	153
Nişasta ve Nişasta Mamulleri	1
Yumurta ve Yumurta ürünleri	20
Kuruyemiş ve Çerezler	23
Hazır Yemek ve yemek fabrikası	30
Tütün ve Mamulleri	2
Yem	1
Diğer	-

5.1.1. Samsun'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar

Sektör Adı	Açıklama
Entegre Su Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü	<p>Karadeniz'e kıyısı olmasının yanında, barajlar ve balık göletleri ile güçlü bir doğal üretim ve kültür balıkçılığı altyapısına sahiptir. Samsun İli Su ürünleri konusunda; stratejik konumu, limanları, balıkçı barınakları, modern balıkçı tekneleri, kalifiye elemanları, birikimleri, kullanılabilir dinamikleri ve modern kent kimliği ile bölgesinin belirleyicisidir.</p> <p>Samsun ili, toplamda 22.559 ton üretimi yapılan su ürünleri varlığına sahiptir. Yıllara bağlı olarak ülke ekonomisine, dış ticaretine deniz, kültür ve iç su balıkçılığı yoluyla artan oranda ekonomik katkı sağlamaktadır. Son yıllarda kabuklu ve yumuşakça sektöründe bir durağanlık yaşanırken, kültür balıkçılığına eğilim artmaktadır. Kıta sahanlığının uygunluğu nedeniyle Karadeniz'deki "dip trol balıkçılığının, buna bağlı olarak "orta su trol balıkçılığının yaygın olarak yapıldığı tek il olan Samsun, baraj gölleri ve akarsularının fazla olması nedeniyle, iç su balıkçılığı bakımında da önemli bir konumdadır. Kuzey Karadeniz kıyılarından başlayan hamsi akınının Sinop'tan sonra hemen Samsun'a yönelmesi, avcılık bakımından avantajlar sağlamakta, avlanma mevsiminin başında Samsun bölgesi hamsi akınına uğramaktadır. Su ürünleri sektöründe mevsimsel olarak hem avlanma ve yetiştirme miktarı hem de yeteri miktarda işleme tesislerinin varlığı Samsun iline Su ürünleri açısından önemli ihracat potansiyeli sunmaktadır.</p> <p>Ülkemizde denizlerden ve iç sulardan avlanılan 500.000 ton su ürünlerinin yaklaşık 60.000 tonu Samsun iline aittir.</p> <p>Samsun İlinde gerek denizlerden alınan ve gerekse yetiştiriciliği yapılan balık üretimi mevsimlere göre bazen ihtiyaçtan fazla olmaktadır. Bu konuda ihtiyaçtan fazla Hamsi başta olmak üzere bazı balıklar genelde hayvan yemi</p>

	<p>olarak değerlendirilmek üzere bölgemizdeki balık unu fabrikalarına gönderilmektedir. Bazı zamanlarda Palamut, Sardalye, İstavrit gibi diğer balıkların avlanması tüketimden daha çok olmaktadır. Yani avlanma sezonunda çok miktarda avlanan ve fiyatı çok uygun olan Hamsi, İstavrit, Sardalye ve Palamut gibi türlerin bölgemizde kurulacak işleme tesislerinde soğutma, dondurma, tuzlama, konserve, tütsüleme, kurutma ve salamura gibi işleme ve muhafaza teknolojilerine tabi tutularak tüketicilere diğer zamanlarda sunulması oldukça önemli bir yaklaşımdır.</p>
<p>Yaş Sebze-Meyve Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü</p>	<p>Kışlık sebze üretiminde stratejik olarak avantajlı ve mukayeseli üstünlüğe sahiptir. Bafra ve Çarşamba Ovaları 2. ürün yetiştiriciliğine uygundur. Ayrıca Samsun'da kapama bodur ve yarı bodur meyve bahçesi tesisleri ekonomik anlamda yığınlaşma göstermektedir. Samsun ilinde SEBZE-2013 yılı TÜİK verilerine göre yaklaşık 444.117 dekar alanda 1.361.729 ton sebze üretimi gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de Samsun ili sebze üretimiyle yıllar ve ürünler itibarıyla 1. veya 6. sırada yer almıştır. Samsun lahanası, taze fasulye ve kabak üretiminde 1. sırada yer alırken, biber üretiminde 2. sırada ve patlıcan üretiminde 6. sırada yer almıştır. Samsun'da en çok yetiştirilen ürünler biber, yeşil fasulye, lahanası, pırasa, patlıcan, domates, kabak, karpuz, kavun, marul, ıspanak, karnabahar gibi sebzelerdir. Bu sebzelerin çoğu Türkiye ihracat tablosunda görülen, ihracat potansiyeli olan ve Yaş Sebze en fazla İhracat Yapılan İlk 10 Ürün içine giren sebzelerdir.</p> <p>MEYVE- 935.683 dekar alanda 138.538 ton üretim yapılan Samsun'da, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ilimizde Tarım havzaları oluşturulmasına öncülük ederek ve önemini daha önceden tespit ederek İl Özel İdare kaynakları başta olmak üzere Bakanlık ve diğer kaynaklardan önemli miktarlarda projeli kapama meyve bahçesi tesis ettirmiştir. Son yıllarda özel sektörde SAMMEY başta olmak üzere birçok üretici/yatırımcı Samsun ilinde yöreye uygun çeşitlerle oluşturulan bodur ve yarı bodur meyve bahçeleri meyve ihracatçısına ve meyve suyu sektörüne önemli üretim potansiyeli ve hammadde kaynağı oluşturmaya başlamıştır.</p>
<p>Dondurulmuş Gıda Sektörü</p>	<p>Bitkisel ürünler ve su ürünleri ile dondurulmuş gıda sektörüne 4 mevsim hammadde sağlayabilecek büyük bir potansiyele sahiptir. Sektörde temel olarak üç farklı ürün grubunda Dondurulmuş sebze ve meyve, Su Ürünleri ve Unlu Mamuller üretim yapılmasına karşın dondurulmuş gıda denildiğinde tüm dünyada ve ülkemizde akla dondurulmuş sebze ve meyve gelmektedir.</p> <p>Sebze ve meyve üretim ve tüketimi toplam dondurulmuş gıda sektörü içinde yaklaşık % 70-80 dolayındadır. Bu Samsun için önemli avantajlardan biridir.</p> <p>Özellikle Samsun ilimizde üretilen yeşil ve kırmızı kalya biber, domates, pırasa, bezelye, ıspanak, karnabahar, brokoli, beyazlahana, kırmızilahana, domates ve taze fasulye gibi yoğun üretilen sebzelerde Samsun ilinin dondurulmuş ürün olarak pazarlama ağı içerisinde yer alması oldukça önemlidir.</p>
<p>Un ve Unlu Mamuller</p>	<p>Un, ekmek, simit, jips, pide ürünleri, kuru pasta, yaş pasta ve tatlı tüketiminde önemli artış yaşanmakta olup, bu sektörler için yeterli hammadde ve kalifiye eleman varlığı mevcuttur. Sektörde Samsun ilinde</p>

	önemli yığınlaşma vardır.
Organik Tarım ve İyi Tarım Sektörü	Organik fındık, beyaz et, yumurta ve süt üretimde yığınlaşmanın olduğu ve bu ürünlere yönelik üretim ve tüketim bilincinin arttığı bir ildir. “Organik Tarımın Güneşi Samsun’dan Doğacak” sloganı ile yola çıkan İlimiz organik tarım konusunda oldukça önemli çalışmalara imza atmış ve ülkemizde bu konunun da öncüsü olmuştur. İlimizde Organik Tarım üretimi başta Fındık, Yumurta, Beyaz Et, Süt olmak üzere bazı meyve ve sebze türlerinde olmak üzere bir çok üründe sertifikalı olarak yapılmaktadır
Enerji Tarımı	Enerji bitkileri ekimi yaygınlaşmasının yanında, Biyo-enerji tüketimi bilinci de giderek artmaktadır. Ayrıca Türkiye’nin tek Enerji Tarımı Bitkileri Araştırma Merkezi Samsun’da kurulmuş olup, bu merkez tarafından önemli araştırmalar yürütülmektedir.

5.1.2. Samsun İline Verilen Destekler (TL)

HAYVANCILIK DESTEKLERİ	2002-2011	2012	2013	2014	TOPLAM
HAYVANCILIK	522.894.066,00	46.039.305,00	42.561.462,87	3.360.009,88	258.957.035,81
ALAN BAZLI DESTEKLEMELER	522.894.066,00	88.268.290,00	102.009.060,58	-	713.171.416,58
FARK ÖDEMESİ DESTEKLERİ	72.244.243,00	72.244.243,00	23.975.526,00	-	119.804.277,00
TELAFİ EDİCİ ÖDEMELER (fındık-ARİP)	9.938.496,00	37.796,00	111.626,00	-	10.087.918,00
TELAFİ EDİCİ ÖDEMELER (sertfk. tohum)	3.024.926,00	929.581,00	1.077.622,81	-	5.032.129,81
TELAFİ EDİCİ ÖDEMELER –GEN. TOPL.	608.101.731,00	161.479.910,00	127.173.835,39	-	848.095.741,39
KKYDP					
EKONOMİK YATIRIMLAR		3.750.199,00	6.101.790,00	4.598.347,00	28.010.849,00
MAKİNA EKİPMAN		1.510.639,00	4.520.509,00	2.946.000,00	23.057.103,00
TOPLAM	27.640.468,00	5.260.838,00	10.622.299,00	7.544.347,00	51.067.952,00
	-			-	
DİĞER TARIMSAL AMAÇLI DESTEKLER	8.619.372,00	3.836.706,00	5.067.244,00	-	17.523.322,00
YILLAR	2002-2011	2012	2013	2014	TOPLAM
GENEL TOPLAM	811.357.829,06	216.616.759,00	185.424.841,26	7.544.347,00	1.220.943.776,32

Kaynak:Samsun GTHB

5.2.Tokat Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi

İlde öne geçen sektörler genel olarak hammadde ve işgücü potansiyeline dayalı imalat sanayi kollarıdır. Gıda ve içki sanayi, taş ve toprak sanayi (tuğla kiremit), mermer ve maden sanayi, tekstil ve konfeksiyon sanayi ilde yoğunlaşmıştır. Tokat İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %25 ile gıda ürünleri imalatı, %15 ile diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, %11 giyim eşyası imalatı sektörlerinin ilk sıralarda olduğu görülmektedir.

Erbaa ilçesinde taş ve toprağa dayalı sanayiden Tuğla ve kiremit fabrikaları, Konfeksiyon yatırımları, Turhal ilçemizde mermer ve maden sanayi, Tokat merkez ilçede tarım makineleri, hazır giyim ve gıda işletmeleri, Niksar ilçesinde yaş sebze ve meyve işleme ve değerlendirmeye yönelik kuruluşlar, Zile ilçesinde gıda ve makine ile ilgili yatırımlar yoğunluktadır. İlde **en fazla işletme sayısına sahip sektör** gıda sanayidir. Gıda sanayi işletmeleri Turhal, Merkez, Zile ve Niksar’da yoğunlaşmaktadır. İlde öne geçen sektörler genel olarak hammadde ve işgücü potansiyeline dayalı imalat sanayi kollarıdır. Gıda ve içki sanayi, taş ve toprak sanayi (tuğla kiremit), mermer ve

maden sanayi, tekstil ve konfeksiyon sanayi ilde yoğunlaşmıştır.

Tokat'ta kamu ve özel sektör tarafından kurulan tesislerle, tarıma dayalı sanayi gelişmiştir. İlde sahip olduğu verimli tarım arazilerinden elde edilen kaliteli tarım ürünlerini değerlendiren işletmeler yer almaktadır. 1934 yılında kurulan ve Türkiye'nin ilk şeker fabrikaları arasında yer alan Turhal Şeker Fabrikası, 1958 yılında kurulan, Türkiye'nin ilk meyve suyu üreticisi ve Türkiye'nin ilk 500 şirketinden biri olan Dimes, kentin sanayileşme sürecindeki önemli aktörlerdir.

İlde en fazla istihdam sağlayan (1839 kişi ile) **üçüncü sektör** konumundaki gıda sanayinin en fazla istihdam sağlayan işletmeleri Muammer Tuksavul Turhal Şeker Fabrikası, Dimes Gıda A.Ş. ve Birsan Un A.Ş. işletmeleridir. Bu işletmeler toplam istihdamın %49.5'ini oluşturmaktadır. Meyve suyu ve gıda sanayi ürünleri de yurtiçi ve yurtdışı pazarlarında rekabet edebilecek düzeye gelmiştir.

Sektörün ilin ihracatındaki payı %10'dur. Dimes bu sektördeki ihracatın %95'ini gerçekleştirmektedir. Sektörde ihracatçı 14 işletme bulunmaktadır. İhraç edilen ürünler meyve suyu, ceviz, süt ürünleri, Asma yaprağı, pekmez, şeker, un ve bakliyatır. Sektörde faaliyet gösteren 13 firma 2012 yılında toplam 16.550.076 \$'lık ihracat yapmıştır.

Tokat İli Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi

Konusu	İşletme Sayısı
Süt ve Süt Ürünleri	25
Et ve Et Ürünleri	12
Tahıl, Un ve Unlu Mamuller	112
Meyve-Sebze işleme- paketleme	21
Konserve ve Salça	2
Şekerli Mamuller	6
Yumurta ve Yumurta Ürünleri	7
Diğer	189

5.2.1.Tokat'ta Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar

Sektör Adı	Açıklama
Hayvansal ürün işleme ve buna yönelik sanayi	Tokat; Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı illerden birisidir. Coğrafi konumu, iklim ve sosyal yapısı hayvancılık faaliyetlerinin elverişli bir şekilde yapılmasına imkân vermektedir. Meraları, otlakları ve yaylaları ile hayvancılık için güçlü alanları bulunmaktadır. Tokat ilinde Hayvansal ürün işleme ve buna yönelik Sanayi potansiyeli yüksektir. Damızlık et ve süt sığırcılığı, yatırım yapılabilecek alanlardandır.
Fide ve Fidan üretimi	Özellikle fide üretim açığı Tokat'ta bu potansiyelin kullanılabilceğini göstermektedir. Bu açıdan Tokat dışa bağımlıdır
Tarıma Dayalı Sanayi	Tarımsal ürünlerin işlenmesine yönelik yatırımlara uygun bir potansiyele sahiptir.
Bağ Yaprığı işleme	Dünyaca ünlü Tokat bağ yaprağı işleme ve paketleme tesislerindeki eksiklik ürünlerin hammadde olarak il dışına gönderilmesini önleyecektir.

Entegre Su Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü	İl, su ürünleri sektöründe; barajlar ve balık göletleri ile güçlü bir doğal üretim ve kültür balıkçılığı altyapısına sahiptir.
Yaş Sebze-Meyve Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü	İl, çok çeşitli sebze ve meyve üretim potansiyeline sahip olup üretilen ürünlerin çok az bir miktarı paketlenmektedir. Meyve suyu (konsantre) üretim tesisi , reçel ve marmelat üretim tesisi, kurutulmuş meyve ve sebze üretim tesisi, hazır sebze çorbaları üretimi alanlarında açık vardır.
Dondurulmuş Gıda Sektörü	İlde Dondurulmuş Gıda Sektörü açığı mevcuttur.
Unlu Mamuller	Unlu Mamuller üretim potansiyeli yüksektir
Organik Tarım Sektörü	İlin organik tarım potansiyeli yüksektir.

5.2.2. Tokat İline Verilen Destekler

Bakanlık Desteklemeleri	1999-2011	2012(TL)	2013(TL)
Toplam Bitkisel Üretim Desteklemeleri	238.844.129,10	25.891.957,19	27.679.947,78
Toplam Hayvancılık Desteklemeleri	110.847.145,33	20.930.133,03	22.368.285,59
KKYD Ekonomik Yatırımlar Verilen Hibe	10.650.574,00	3.742.717,00	428.281,00
KKYDP Toplu Basınçlı Sulama yatırımları Verilen Hibe	6.337.575,00	1.730.887,00	0,00
KKYDP Makine Ekipman Alımları Verilen Hibe	9.050.833,11	1.086.744,05	4.033.675,00
İl Özel İdaresi Kaynaklı Projeler	6.094.064,50	510.098,86	768.489,58
Genel Bütçe Kaynaklı Projeler	4.952.573,36	1.192.237,06	914.539,17
Tarımsal Yayım ve Danışm. Hizm. Destekl.	1.250.675,00	318.600,00	779.400,00
Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	27.707.748,00	2.939.746,00	2.238.676,35
Dernek Vakıf	447.484,41	0,00	0,00
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	604.859,00	0,00	0,00
Köylere Hizmet Götürme Birliği	26.930,00	0,00	0,00
TOPLAM	402.776.844,81	58.343.120,19	59.211.294,47

5.3. Çorum Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi

Çorum, bölgenin sanayileşmekteki en dinamik kenti olarak gelişimini göstermektedir. Anadolu Kaplanları olarak tabir edilen illerden biri olan il kendi öz kaynakları ile sanayileşmesini gerçekleştirmekte olup Şeker Fabrikası dışındaki sanayi kuruluşlarının tümü özel sektöre ait bulunmaktadır.

Çorum ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %26 gıda ürünlerin imalatı, %15 diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatının ilk sıralarda olduğu görülmektedir.

Genel anlamda Çorum sanayisinin; gıda ve içecek sanayi, metal eşya ve makine sanayi, taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri ve ağaca dayalı sanayi, kimya ve plastik sanayi, tekstil sanayi, kâğıt sanayi ile diğer sanayi kollarından oluşmaktadır.

1898 yılında kurulan ilk un fabrikası su gücü ile çalışmaktaydı. Ankara- Samsun yolunun açılması ile birlikte ulaşım kolaylaşmış ve böylece un ve buğday ticareti gelişmiş ve Çorum buğday ile un üretiminde Türkiye'nin önde gelen merkezlerinden biri haline gelmiştir. Un üretiminde Çorum marka haline gelmiş ve Çorum Unu markası oluşmuştur. Sanayileşme açısından geri kalmış illerimizdendir. İmalat sanayinin il

ekonomisindeki payı çok önemli değildir. 19 adet un fabrikası vardır. 1960 yılından sonra toprak sanayi hayli gelişmiştir. Çorum'da 46 adet tuğla ve kiremit fabrikası mevcuttur.

İlde ticarete konu olan başlıca ürünler ise tarım ürünlerinden buğday, pirinç, nohut, arpa, fiğ, mercimek, canlı hayvan ürünlerinde yumurta; sanayi ürünlerinde ise, un, bulgur, şeker, ateş tuğlası, kiremit, konfeksiyon, toprak sanayi makineleri, ayakkabı, şırınga, ilaç ampülü, oluklu mukavva, parke ve ağaç, un ve yem sanayi makineleri, değirmen makineleri ve aksamaları, oto yan sanayi başlıca ticarete konu olan ürünlerdir.

Yine ülkemiz yumurta tavukçuluğunda, 1980'li yıllarda uygulanan yatırım teşvik tedbirleri sayesinde "yumurta tavukçuluğu" yatırımına başlanmıştır. Buna paralel olarak yem fabrikaları kurulmuş ve yurtdışına ihraç başlamıştır. İç piyasada önemli bir role sahip üretimi ile 500 milyon yumurta bir yıllık kapasitesi vardır bu sektörde. İlde AB standartlarında üretimle yapılan yumurta üretimi önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'de üretilen yumurtaların %7,3'ü Çorum'da üretilmektedir. İlden aynı zamanda 2012 yılında 8.306.779 \$ yumurta ihracatı yapılmıştır.

Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi

Konusu	Sayısı
Süt ve Süt Ürünleri	7
Et ve Et Ürünleri	11
Tahıl, Un ve Unlu Mamuller	243
Meyve-Sebze işleme- paketleme	4
Şekerli Mamuller	4
Pastacılık Ürünleri ve Tatlılar	54
Bisküvi	1
Yumurta ve Yumurta ürünleri	4
Makarna	1
Gıda ile Temas Eden Maddeler	1
Kuruyemiş ve Çerezler	15
Baharatlar	2
Hazır Yemek ve yemek fabrikası	15
Gazlı İçecekler ve Meyve Suyu	1
Yem	16
Diğer	71

5.3.1.Çorum'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar

Sektör Adı	Açıklama
Küçükbaş Hayvancılık	İl de toplamda 190.765 adet Küçükbaş hayvan varlığı vardır. Buna mukabil il deki meralardan tahdit çalışması yapılan 14.756 ha alanı bulunmaktadır. İl de aynı zamanda kısa bir süre içinde kurulup faaliyet alanı genişleyen Koyun keçi yetiştiricileri Birliği çalışmalarıyla Küçükbaş hayvan varlığı hızla artmaktadır.
Büyükbaş Hayvancılık	İl de toplamda 240.474 adet Büyükbaş hayvan varlığı vardır. Hayvanların besin kaynağını teşkil eden yem sektörü il için oldukça genişlemiş bir potansiyel arz etmektedir. Geniş yem bitkileri ekiliş alanları mevcuttur. İlde ayrıca entegre tesisler

	oluşumu için çalışmalar yapan büyük işletmeler mevcuttur.
Arıcılık Sektörü	İl de büyük çapta arı koloni kapasitesi mevcut olup 31.453 adet arı kovani vardır. Mera alanları zengin bir floraya sahiptir. Gerek coğrafik yapı gerekse il genelinde yapılan bitkisel üretimde kimyevi gübre ve ilaç kullanımının az oluşu organik arı ürünleri üretimi için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır
Su Ürünleri	İl de obruk barajı gibi büyük potansiyele sahip bir baraj bulunmaktadır. Henüz bir su ürünleri tesisi olmamasına rağmen ciddi çalışmalar yapılmaktadır.
Organik Tarım	İl de konvansiyonel tarımın az yapılışı, temiz üretim alanlarının bulunuşu organik tarım kapsamında yapılacak alt üretim alanları için önemli bir potansiyeldir. Organik ürüne geçişteki sürelerin kısa olması yatırımcılara ilave gelir artışı sağlayacaktır. İl de organik tarım üretimi Organik bal üretimi olarak yapılmakta olup toplamda 1.800 kg bal üretimi yapılmıştır.

5.3.2. Çorum İline Verilen Destekler

DESTEKLEMELER	2011	2012	2013	TOPLAM
Mazot Desteklemesi	10.749.871	11.169.221	12.015.463	98.068.764
Kimyevi Gübre Desteklemesi	13.273.051	13.544.196	14.624.660	96.115.743
Toprak Analiz Desteklemesi	354,255	347,664	329,363	1.591.579
Yem Bitkileri Desteklemesi	1.639.373	1.732.928	2.356.015	27.565.981
Sertifikalı Tohum Üretim Desteklemesi	261,67	195,229	363,699	1.237.212
Sertifikalı Tohum Kullanım Desteklemesi	1.092.945	1.215.644	1.779.698	7.282.212
Sertifikalı Fidan Desteklemesi	46,648	21,499	23,16	353,956
Yağlı Tohumlar Desteklemesi	5.270.744	7.768.205	12.071.880	38.492.248
Anaç Sığır Desteklemesi	6.463.948	7.731.135	7.086.370	28.591.198
Buzağı Desteklemesi	1.116.671	1.403.730	1.233.815	7.776.151
Koyun-Keçi Desteklemesi	1.203.705	1.611.000	2.131.920	6.096.463
Halk Elinde Koyun Islah Desteklemesi	180,78	291,98	459,79	932,55
Manda Desteklemesi	151,8	3,28	29,4	384,305
Halk Elinde Manda Islah Desteklemesi		615,55	617,5	1.233.050
Çiğ Süt Desteklemesi	2.140.522	2.490.729	2.600.407	12.019.942
Brucella Aşılama Desteklemesi	125,228			300,184
Besi Sığır Desteklemesi	526,2	2.082.798	2.919.357	5.528.355
Arıcılık Desteklemesi	127,862	151,888	160,072	521,368
Organik Arıcılık Desteklemesi	1,106	2,156	1,184	4,446
Sun'i Tohumlama Desteklemesi				2.157.208
Doğrudan Gelir Desteklemesi				230.470.735
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Desteklemesi	2.456.844	3.707.868	1.030.250	29.906.723
Kuraklık Afet Desteklemesi				100.921.672
Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Desteklemesi	230	315,6	472,8	1.147.380
Hububat Desteklemesi	30.824.304	17.808.099	17.077.462	171.443.588
KKYDP Ekonomik Yatırımlar	1.997.805	1.292.393		7.870.223
KKDYP Makine Ekipman	3.809.003	1.063.410	3.246.654	13.804.477
KKDYP Sulama		52,337		52,337
Hayvan Hastalıkları Tazminat ödemeleri	782,543	1.539.509	2.790.193	9.539.816

ÇATAK Desteklemesi	151,234	540,215	711,772	1.403.221
TOPLAM	84.978.112	78.698.263	86.132.964	902.813.087

5.4. Amasya Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi

Amasya ili GSYİH'si Türkiye GSYİH'sinin 0,4'ünü oluşturmakta; GSYİH'nin %63'ünü hizmetler, %30'unu tarım ve %7'sini ise sanayi sektörü değerleri oluşturmaktadır. Amasya İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %27 gıda ürünleri imalatı, %16 ile diğer madencilik ve taşocakçılığı ürünleri imalatı, sektörlerinin ilk sıralarda olduğu görülmektedir.

Amasya İlinde Öne Çıkan Sektörler

1. Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı. Bunların çoğunluğu öğütülmüş tahıl ürünleri imalatı ve Çiftlik Hayvanları İçin Hazır Yem İmalatıdır.
2. Madencilik ve Taşocakçılığı. Bunların çoğunluğu Kum ve Çakıl Ocakçılığı Linyit Madenciliği ve Briketlenmesi
3. Başka Yerlerde Sınıflandırılmamış Makine, diğer Tarım ve Ormancılık Makinelerinin İmalatı, tarımsal Amaçlı Traktör Kabin İmalatıdır.

2006-2011 yılları arasında ilde firmaların yaptığı yatırımlar incelendiğinde de aynı sektörlerin öne çıktığı, bu sektörlerden farklı olarak enerji üretimi için (HES) yüksek bütçeli yatırımların başlatıldığı dikkat çekmektedir.

Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi

Konusu	Sayısı
Süt ve Süt Ürünleri	16
Et ve Et Ürünleri	16
Tahıl, Un ve Unlu Mamuller	94
Meyve-Sebze işleme- paketleme	4
Bitkisel Yağ	2
Şekerli Mamuller	3
Pastacılık Ürünleri ve Tatlılar	79
Yumurta ve Yumurta ürünleri	4
Gıda Katkı ve Yardımcı Maddeleri	1
Kuruyemiş ve Çerezler	4
Baharatlar	1
Hazır Yemek ve yemek fabrikası	10
Yem	4
Diğer	102

Amasya'da sanayi; 1926 yılında kurulan Eski Çeltik Kömür İşletmesi ve 1955 yılında kurulan Yeni Çeltik Kömür İşletmesi ile fabrika ölçeğindeki sanayileşme hareketi ise 1954 yılında Suluova'da Şeker Fabrikası'nın kurulması ile başlamıştır. Pancar ekiminin artırılması ve Amasya Şeker Fabrikasının kurulması ile başta şeker sanayi olmak üzere gıda sanayinde gelişmelerin başlangıcını oluşturmuştur.

Amasya ilinde Amasya OSB, Merzifon OSB, Suluova Karma OSB ve Suluova Besi İhtisas OSB olmak üzere 4 OSB bulunmaktadır. OSB'lerde gıda sanayine hizmet veren firma sayısı 17'dir. Tarım aletleri sanayine hizmet veren firma sayısı 7'dir.

5.4.1. Amasya'da Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar

Sektör Adı	Açıklama
Meyvecilik	Amasya ili elma adı ile özdeşleşmiş bir il olup, uygun ekolojisi ile özellikle kiraz üretiminde marka olabilecek seviyededir. İlin iklimi ve toprak yapısı başta elma ve kiraz olmak üzere, armut, badem, ceviz, bağcılık, erik meyveleri ağırlıklı olarak birçok alanda kapama meyve bahçesi (bodur ve yarı bodur) kurulmaya elverişlidir.
Sebze, Örtü Altı Yetiştiriciliği	İl özellikle Akdeniz bölgesinde yaş sebze üretiminin bittiği ara dönemdeki boşluğu doldurmaya yönelik olarak örtü altı sebze yetiştiriciliği için önemli bir iklimsel avantaja sahiptir. ilde rakımı 200-400 metre arasından değişen alanlarda 2011 yılı verilerine göre 1.380 dekar sera alanı mevcuttur.
Tohumculuk	İlde tohumculuk için uygun tarımsal alanlar mevcut olup, ülke şekerpancarı tohumu üretiminin yarından fazlası Amasya ilinde yapılmaktadır. İlde ayrıca mısır, buğday vb. tohum üretimi de sürmektedir.
Et ve Et Ürünleri	Amasya ili özellikle büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yönü ile öne çıkmakta olup, et ve et ürünleri sektörü alanında yatırım imkanlarına sahiptir.
Süt ve Süt Ürünleri	İlde son yıllarda süt hayvancılığı hızla gelişmektedir ve gerek süt hayvancılığı, gerekse süt işleme tesisleri açısından önemli bir potansiyel mevcuttur.
Yaş Sebze-Meyve Ürünleri İşleme ve Paketleme Sektörü	Amasya ili özellikle Karadeniz bölgesi ile Doğu Anadolu bölgesinin yaş sebze meyve ihtiyacını karşılamak adına önemli bir potansiyele sahiptir.
Dericilik	İlde ve bölgedeki mevcut büyükbaş hayvan besiciliği, deri sektöründe yatırım yapmayı cazip hale getirmektedir.
Hayvansal Gübre	İlde ve bölgedeki hayvansal varlık, hayvansal atıkların ekonomiye kazandırılmasına önemli katkı sağlamaktadır.
Organik Tarım	İlde özellikle yüksek kesimlerde bulunan ve işlenmemiş tarım alanları organik tarıma oldukça elverişlidir.
Yumurta Tavukçuluğu	Amasya ilinde son yıllarda yumurta tavukçuluğuna önemli yatırımlar yapılmış olup, yeni yatırımlar için pazarlama altyapısı mevcuttur.

5.4.2. Amasya İline Verilen Destekler

DESTEKLER	2003-2011	2012	2013	TOPLAM
Bitkisel üretim	324.099.310	42.663.944	45.221.993	411.985.247
Hayvancılık	84.482.049	15.399.900	21.906.585	121.788.534
KKYP Ekonomik Yat.				13.072.000
KKYP Makine ekipman	6.490.000	688.000	2.576.000	9.754.000
TOPLAM				556.599.781

II. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ SAMSUN İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı

OSB'leri, Serbest Bölgesi, OMÜ TEKMER'i, Kuruluş çalışmaları önemli bir mesafe alan TEKNOPARK'ı ve Büyükşehir Belediyesince yeni girişimciler için oluşturulan İŞGEM İş Geliştirme Merkezi ile Samsun'un sanayileşme hamlesi büyük bir mücadele ile devam etmekte ve sanayisi hızla gelişmektedir.

Samsun kenti, sahip olduğu her türlü altyapı olanaklarını ve mevcut potansiyelini yatırımcılarla buluşturabilme becerisini gösterdiğinde iyi bir gelecek projeksiyonunda büyük fırsatlar yaratacaktır.

Pompa, vana, döküm imalatı, tıbbi cerrahi el aletleri imalatı, demir-bakır levha-çubuk-tel vb. üretimi, oto yedek parça, rejenere kauçuk-plastik enjeksiyon imalatı, mobilya-yaylı yatak oturma grupları imalatı, kömür eleme-paketleme tesisleri, kireç-çimento hazır beton tesisleri, gıda-helva-şekerleme imalatı, dondurma yoğurt vb. süt ürünleri üretimi, un imalatı, çeltik-pirinç üretimi, gibi sektörler samsunda imalat sanayinin öncü sektörleridir.

Tıbbi Cerrahi el aletleri üretiminde; Almanya'nın Tutlingen, Pakistan'ın Salkot kentlerinden sonra 3. büyük kümelenme ve üretim merkezi olarak değerlendirilmektedir.

Tüm bu sektörlerde üretilen sanayi ürünleri 100 ülkeye ihraç edilmekte olup ihracat her yıl artarak devam etmektedir.

İstanbul Sanayi Odası'nca her yıl hazırlanan ISO ilk 500 ve 2. 500 listelerinde Samsunlu firmalar her geçen yıl sayıları artarak yer almakta olup 2009 yılında açıklanan 2008 yılı verilerine göre ISO ilk 500 de 3, ikinci 500 de 8 Samsun firması yer almıştır.

Arsa tahsisleri yapılmakta olan Gıda OSB ve yapımı yeni tamamlanan Havaalanı Kargo Ünitesi ile birlikte Samsun Gıda ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi konularında da yatırım merkezi olma konumuna gelecektir.

İlde son dönemde başlayan gemi inşa sanayi yatırımları ve devam eden projeler ile samsun tersane yatırımları konusunda ülkemizde belli başlı merkezlerden olacaktır.

Gelemen Bölgesi ve Terme ilçesinde tersane bölgeleri belirlenmiş olup; Gelemen bölgesinde mendirek ve altyapı inşaatları devam etmektedir. Terme'de bir firma faaliyete geçmiş olup; Gelemen bölgesinde yatırıma başlayacak olan 2 firma proje çalışmalarına devam etmektedir.

2. İlin Ticaret Yapısı

Samsun tarihte Bölgenin Ticaret Merkezi konumunda idi. Bugün de Limanları, Gümrüğü, Serbest Bölgesi ve hizmetler sektöründeki gelişmiş altyapısı ile Lojistik üs konumundadır.

Ülkemizde İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgelerinin bir bölümü ve Karadeniz Bölgesinde, dışta kuzey ülkeleri, Orta Asya, Doğu Karadeniz, Kafkaslar, Orta Doğu, Akdeniz, Afrika ve Batı Karadeniz, Balkanlar, Avrupa ülkelerinin büyük bölümü ile ticaret yapılmaktadır.

Ticarete konu her türlü, tüketim vb. maddelerin Bölge Müdürlükleri ve dağıtım merkezleri Samsunda bulunmaktadır.

Samsun için çok büyük eksiklik olan Uluslararası Fuar ve Kongre Merkezi için çalışmalar da sona gelmiştir. Samsun geçmişinde Türkiye'nin en önemli fuarlarından

birine ev sahipliği yapmış fuar geleneği olan bir şehir olarak ürünlerimizi dünyaya tanıtmak için TSO, Valilik ve Büyükşehir belediyesi ile Uluslararası Fuar ve Kongre Merkezinin kurulması yönünde ortak çalışmalar devam etmektedir.

Samsun Jeopolitik konumu itibarıyla Ülkemizin Karadeniz'e, Doğu Avrupa'ya, Rusya – Kafkaslar- Orta Asya Ülkelerine açılan Penceresi ve Ülkemizin Kuzey Kapısı durumundadır.

Deniz-Kara-Hava-Demiryolu gibi her türlü ulaşım olanağına sahip merkez konumundadır. Samsun-Ankara-Mersin Demiryolu Projesi hayata geçmeyi bekliyor.

Geçmişten günümüze liman kentidir. Biri Türkiye'nin 7. Büyük limanı olmak üzere 3 limanı ile Bölgenin Deniz Taşımacılığı Merkezidir. Ege, Akdeniz bölgesinden gelen üzüm, incir, domates vb. gibi ürünler Samsun Limanından ihraç edilmektedir. Yine Kömür, Buğday, demir cevheri gibi ürünler de Samsun limanından girerek İç ve Doğu Anadolu Bölgelerine dağılmaktadır.

3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi

3.1. Türkiye Sanayisi ve Samsun İli Sanayisi

Kayıtlara göre sanayi işletmelerinin, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara(%7), İzmir(%5), Konya(%4), Gaziantep (%3), Denizli(%3), Kocaeli(%2), Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2), Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, on iki ilimizdedir

Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48 Marmara Bölgesinde, %17 İç Anadolu Bölgesinde, %14 Ege Bölgesinde, %8 Akdeniz Bölgesinde, %6 Karadeniz Bölgesinde, %5 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %2 Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Samsun İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 868 dir. Toplam sanayi işletmesi içerisinde %1'lik bir oran ile sanayisi gelişmiş İllerimiz arasında yer almaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin sanayisine göre bir değerlendirilmesi yapıldığında, bölge illeri arasında %19'luk bir oran ile Samsun ilk sırada yer almaktadır. Sırasıyla, %10 ile Düzce, %10 Trabzon, %10 Çorum, %7 Bolu, %6 Kastamonu, %5 Ordu, %5.0 Rize, %4 Amasya, %4 Tokat, %4 Zonguldak, %4 Karabük, %3 Sinop, %3 Giresun, %3 Bartın, %1 Gümüşhane, %1 Artvin, %1 Bayburt illeri takip etmektedir.

3.2. Samsun İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı

Samsun İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %23 gıda ürünlerinin %9 kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, ilk sırada yer alırken, diğer sektörler de sırasıyla;

%7 Diğer Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı,

%7 Mobilya imalatı;

%6 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç)

%6 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

%5 Ana metal sanayi,

%5 Diğer madencilik ve taş ocakçılığı,

%4 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması

%4 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı, makine teçhizatı hariç;

%3 Kimyasalları ve kimyasal ürünlerin imalatı,

%3 Diğer imalatlar,

%3 Elektrikli teçhizat imalatı,
%2 Tekstil ürünleri imalatı,
%2 Kâğıt ve kâğıt ürünlerin imalatı,
%2 Motorlu Kara Taşıtı treyler, (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı,
%1 Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı
%1 Deri ve ilgili ürünlerin imalatı,
%7 Diğer (Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazların imalatı, Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı, Kömür ve linyit çıkartılması, Bilgisayarların, elektronik ve optik ve ürünlerin imalatı, Diğer ulaşım araçların imalatı,)

Çalışan Sayısı ve AR-GE Sanayi sicil kayıtlarına göre, Samsun ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı Toplam: 18.457 dir.58 sanayi işletmesinde AR-GE birimi, 140 sanayi işletmesinde Kalite kontrol birimi bulunmaktadır.

Genel Değerlendirme: Samsun İlinde sanayi sektörlerinde çalışanların %19'ı Gıda Ürünleri imalatı, %10'i Giyim eşyası imalat; kürkün işlenmesi ve boyanması sektöründe istihdam edilmektedir. Sanayideki istihdamın %78'i işçi, %4'ü Mühendis.

Samsun İlinde bulunan sanayi işletmelerinin %54 ü Mikro Ölçekli, %38 u Küçük Ölçekli, %7 si Orta Ölçekli, %1 i Büyük Ölçekli işletmelerdir.

Personel sayısına göre büyük işletmeler;

- British Amerikan Tobacco Tütün Mamulleri Sanayi Ticaret Samsun Sigara Fabrikası

- Samsun Makina Sanayi
- Eti Bakır (Küre)
- Yeşilyurt Demir Çelik Endüstrisi ve Liman İşletmeleri (şube)

4. Potansiyeli Değerlendirmeye ve Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

Samsun ilinde; hazırlanan “İl Gelişim Planı”, “İl Strateji Planı”, “İl Çevre Düzeni Planı”, “Temel Gelişme ve Kalkınma Alanları” “Rekabet Gücü Yüksek Sektörler Analizi” ve en son yapılan “Kümelenme Oluşturabilecek Sektörlerin Belirlenmesi” çalışması vb. tüm plan ve raporlar ile ülkemizdeki ilgili kurumlarca hazırlanan hemen her raporda ve sunumlarda Samsun’un öncelikli ve gelişmeye açık sektörleri olarak;

- Balıkçılık
- Tıbbi Cihazlar ve Cerrahi El Aletleri – Sağlık Hizmetleri
- Ana Metal Sanayi
- Lojistik
- Tarım Ürünlerinin İşlenmesi, Tarıma Dayalı Sanayi ve Gıda Sanayi
- Turizm
- Enerji
- Tersane gibi sektörler potansiyel oluşturan ve Samsun ilinin geleceğini yönlendirecektir.

Balıkçılık: Samsun çevresinde bulunan Yeşilirmak ve Kızılırmak nehirleri, göller, baraj gölleri ve denizi ile çok önemli bir zenginliğe sahip olmanın avantajlarıyla deniz ve tatlı su ürünleri ve kültür balıkçılığında hatırı sayılır düzeyde yatırımlara sahiptir. Samsun deniz balıkçılığında ve özellikle son yıllarda kültür ve tatlı su balıkçılığında Devlet desteklerinin artmasıyla; yapılan teşvik belgeli yatırım sayısı hızla artmaktadır. Bu alanda yapılan yatırımların artması ile su ürünlerinin işleneceği

tesislerin ve soğuk hava depolarının açılmasına vesile olacaktır.

Tıbbi Cihazlar ve Cerrahi El Aletleri - Sağlık Hizmetleri: Samsun cerrahi el aletleri üretiminde Almanya Tutlingen ve Pakistan Sailcot'tan sonra 3. Kümelenme merkezi olarak anılmaktadır. Halen Türkiye'de bu alanda faaliyette olan yaklaşık 180-200 firmadan 40 civarında irili ufaklı firma Samsun'da bulunmaktadır. Cerrahi el aletleri üretimindeki potansiyelini çeşitlendirerek her tür tıbbi cihaz ve sağlık sektörüne yönelik diğer tüm konularda yatırım yapılması durumunda tamamen dışa bağımlı olan bu konuda katma değer ve istihdam yaratılarak İl, bölge ve ülke ekonomimize büyük katkı sağlanacaktır.

Tıbbi cihaz sektörü son dönemde kümelenme çalışmalarına başlamış olup MEDİKÜM adı altında dernekleşmiştir. 2011 Yılında yapılan ulusal Tıbbi cihazlar İmalat Kongre ve Sergisi ile her geçen gün büyümekte olan sektörde kümelenmeye önem verilmesi ve İhtisas Organize Sanayi Bölgesi kurulmasının önemi vurgulanmış olup bu konuda ilgili kurumlarca çalışmalara başlanması kararlaştırılmıştır.

Orta Karadeniz Bölgesinin sağlık merkezi konumunda olan Samsun'da; üniversite hastanesi, Bölge Araştırma Hastanesi ve diğer devlet hastanelerinin yanı sıra özel sektöre ait irili ufaklı birçok hastane ve tıp merkezi bulunmaktadır.

Samsun Sağlık Bakanlığınca yapılan planlamada Bölgesinin Sağlık Merkezi olarak belirlenmiş ve Bakanlığın Markalaştırmayı Planladığı 20 Şehirden biri-geleceğin sağlık kenti-olarak açıklanmıştır.

Halen yapımı devam eden ve yapılacak olan Hastaneler ve tıp merkezleri ile Samsun sağlık kenti olma hüviyetine kavuşmasının yanı sıra sağlık turizmi alanında da söz sahibi olacaktır.

Ana Metal Sanayi: Samsun ilimizde özellikle pompa, vana, döküm, demir, bakır tel-levha vb. gibi sektörlerde önemli yatırımlar bulunmaktadır. Bu alanda faaliyette olan firmalar önemli oranda ihracat yapmaktadır. Türkiye'nin en büyük ilk 500 ve 2. 500 firması arasında Samsun'da bu sektörde faaliyet gösteren 3 firma yer almaktadır. Pompa-vana, bakır tel levha, kalıp vb sektörlerde irili ufaklı pek çok firma faaliyet göstermektedir.

Ulaşım ve Lojistik Yatırımları: Samsun Jeopolitik konumu itibarıyla Ülkemizin Karadenize, Doğu Avrupa'ya, Rusya – Kafkaslar- Orta Asya Ülkelerine açılan Penceresi ve Ülkemizin Kuzey Kapısı durumundadır. Deniz-Kara-Hava-Demiryolu gibi her türlü ulaşım olanağına sahip merkez konumundadır.

Geçmişten günümüze liman kentidir. Biri Türkiye'nin 7. Büyük limanı olmak üzere 3 limanı ile Bölgenin Deniz Taşımacılığı Merkezidir.

TCDD tarafından Türkiye'de belirlenen 6 Lojistik Köy Projesinden birinin kurulmasının yanı sıra 5.000 m2 kapalı ve 5.000 m2 açık alanlı, 6 adet soğuk hava deposuna sahip Havaalanı Kargo Terminalinin faaliyete geçmiş olması, Rusya ile imzalanan KavKaz Demiryolu ve Tren ferri Seferleri anlaşması, Bakü-Tiflis-Kars-Demiryolu Projesi ve DPT'nca planlanan Samsun Ankara-Mersin Demiryolu gibi projeler ile Samsun kenti tam bir ticaret ve lojistik merkez olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Her türlü ulaşım olanağına sahip olması nedeniyle Ülke ve bölge ticareti açısından stratejik öneme sahiptir. Akdeniz ve Ege Bölgelerinde üretilen ürünlerin Doğu Avrupa ve Kafkaslara ticareti Samsundan yapıldığından Samsun her türlü ürünün taşınması, depolanması konusunda lojistik üs olarak kullanılmaya başlanmış ve bu konuda planlamalar yapılmaya başlanmıştır.

Tarihi İpek Yolu Projesi'nde Samsun'un deniz, kara, hava ve demir yollarında

bir transit geçiş ve lojistik dağıtım merkezi kent pozisyonuna taşınması düşünülmektedir. Önemümüzdeki süreçte bu konuda çalışmalar yapılması planlanmaktadır.

Anadolu'nun, Karadeniz çanağında bulunan ülkeler ve art bölgelere açılım kapısı olma jeopolitik önemi ile uluslararası fuar ve kongre merkezi olmayı hedeflemektedir.

Samsun Kongre- Fuar Merkezi için çalışmalar başlatılmış olup inşaat çalışmalarının yakında başlayacağı düşünülmektedir.

Tarım Ürünlerinin İşlenmesi ve Tarıma Dayalı Sanayi - Gıda Sanayi: Bereketli Topraklar üzerinde kurulmuş bir kent olan Samsun Karadeniz'in Mezopotomyası konumundadır. Kızılırmak ve Yeşilirmak Vadileri ile Türkiye'nin en verimli tarım arazilerinden olan Bafra ve Çarşamba Ovaları arasında yer almaktadır. İl sınırları içerisindeki toplam arazinin %48'nin tarım arazisi olması sayesinde hemen her türlü tarım ürünü yetiştirilmektedir.

Tarım Bakanlığı verileri doğrultusunda Samsun İzmir ile birlikte 2007 yılı Ekolojik Tarım Öncü İli seçilmiş olup, ekolojik tarım konusundaki desteklerin artması ile ekolojik tarım yapılan alanlar her geçen gün artmaktadır.

Samsun ile ilgili yapılan tüm planlarda belirtildiği üzere tarım ve tarıma dayalı sanayi sektörü kümelenme oluşturabilecek, öncü sektörler olarak belirlenmiştir.

Samsun'da arsa tahsisleri tamamlanıp yatırımları başlayan Gıda OSB ve isim değiştirerek Tarımsal Ürün İşleme ve Tarım Makinaları İhtisas OSB adını alan Havza OSB tamamlandığında bölgedeki tarımsal potansiyel değerlendirilerek bu alanda yatırımlar artacaktır.

Samsun Gıda OSB de yatırım yapmak isteyen 58 adet firmadan yatırım alanlarının kısıtlı olması nedeniyle ancak 25 inin başvurusu karşılanabilmiş olup ilave alan için çalışmalar sürmektedir. Başvuruların çok olması bölgedeki potansiyelin ve bölgenin önemini ortaya koymaktadır.

Gıda OSB de kurulacak tesislerde AB standartlarında üretim yapılması ile uluslararası piyasalarda talep göreceği, bu durumun ise yatırım arzusunda bulunan diğer girişimciler için cazip bir ortam yaratacağı aşikârdır.

Halen Ülkemizin Ege ve Akdeniz bölgelerinde üretilen her türlü tarım ürününün Bazı Doğu Avrupa ülkeleri, Rusya, Kafkasya ve orta Asya ülkelerine ihracatının Samsun Limanlarından yapılması ilimizde tarım ürünlerine yönelik sanayinin gelişmesi ve bu ürünlerin ilimizde işlenerek ihraç edilmesi imkânını doğuracaktır.

Samsun'da; il Merkezi, Havza ve Bafra'da; un fabrikaları, Çarşamba ve Terme'de; fındık fabrikaları, Merkezde; helva-şekerleme ve reçel fabrikaları, İl merkezinde ve Bafra'da; salça-bakliyat-gıda işleme tesisleri, Terme ve Bafra'da; pirinç fabrikaları, Yakakent ve merkezde balık işleme tesisleri faaliyettedir. Bu üretim konularının her birinde çok sayıda ve orta-büyük ölçekte firmalar yer almaktadır.

Turizm Yatırımları: Sağlık, Kültür, Kış / Kayak ve Doğal Turizm zenginlikleriyle hızla gelişen Turizm Merkezidir. Havza Bölgesi daha önce Bakanlar Kurulu kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiş olup termal ve sağlık turizmi özellikleri ile hızla gelişen bir bölgedir.

Ladik İlçesinde mevcut termal su kaynağı üzerinde çalışmaları devam eden Termal Tatil Köyü (4 yıldızlı termal otel, apart daire, dubleks villa, açık ve kapalı yüzme havuzları, sosyal tesisler, fizik tedavi ve kür merkezi, spor alanları, toplantı ve konferans için çok amaçlı salonlar) yatırımı süreci devam etmektedir. Yine Bölgenin tek kayak merkezi olan Ladik'te Kış sporları Merkezi tamamlanmış ve faaliyete

geçmiştir. Karadeniz sahilinde tabii özelliklerini koruyabilmiş büyük sulak alanlar bulunmakta olup RAMSAR sözleşmesi ile koruma altına alınmış ve Türkiye’de bulunan 420 kuş türünden 320’si bu alanda barınmakta ve konaklamaktadır. Kuş gözlem evleri yapılmıştır.

Vezirköprü, Ayvacık, Çarşamba, Salıpazarı, Terme amazonlar, Merkezde Amisos harabeleri, Kral mezarları, Bafra’da Asar kayası gibi tarihi ve turistik birçok yer tarih turizmi için önemli bir potansiyel durumundadır.

Samsun geçmişten bugüne Karadeniz’in iç kesimindeki illerden yaz döneminde tatil amaçlı ziyaretlere ev sahipliği yapmasının yanında Türkiye’nin en uzun sahiline sahip illerinden biri olarak özellikle de kumsal alanlarının genişliği ve fazlalığı sayesinde küresel ısınma sonucu gittikçe Akdeniz iklimine yaklaşan iklimi ile de önümüzdeki yıllarda turizm merkezi olma konusunda büyük aşama kaydedeceği düşünülmektedir.

Kent merkezinden başlayan ve yarısı tamamlanan, yaklaşık 18 km’lik sahil düzenlemesi, peyzajı teleferik ve sahildeki turistik tesisleri ile tüm bölgenin ilgisini çekmektedir.

Samsun Bölge merkezi olması yönüyle kongre ve fuar turizmi konusunda büyük bir potansiyele sahiptir. Bu konuda en büyük eksiklik olan görülen nitelikte otel ve konaklama tesisi konusunda son dönemde otel yatırımı başlamış olup yatırım başvurularında da büyük artış bulunmaktadır.

Enerji Yatırımları: Enerji kaynaklarının Ülkemize giriş kapısı durumundadır. Samsun bölgenin enerji sektöründeki konumuyla bir enerji üssü haline gelmiştir. Zengin enerji kaynaklarına yakınlığı ve uluslar arası ticari ilişkileriyle çoklu enerji merkezidir. Rusya’dan alınan doğalgaz, Karadeniz’in altından Mavi Akım boru hattıyla Samsun’a, Samsun’dan tüm Türkiye’ye ulaşmıştır. Mavi Akım ile başlayan enerji girişi Samsun-Ceyhan Projesi (Proje Ünye’ye kaydırıldı) vb. projeler ile devam edecektir.

İki tarafı Barajlarla, önü denizle çevrilidir. Şu anda EPDK da Lisans alan ve Lisans almayı bekleyen Enerji Yatırımı projeleri bulunmaktadır. Coğrafi konumu itibarıyla enerji kaynaklarının dünya pazarlarına ulaştırılmasında buluşma noktası haline gelmiştir. Özellikle hammadde, deniz ve su kaynaklarına yakınlık, ulaşım altyapısı, işgücü potansiyeli, sanayi ve yan sanayi altyapısı ve Mavi Akım tecrübesi gibi sahip olduğu özelliklerden dolayı bu yolda benzer Enerji proje ve yatırımları için tercih sebebi olacaktır.

Bir başka enerji kaynağı olan ve değişik ülkelerden(Çin, Güney Afrika, Rusya vb.) temin edilen kömür Samsundan ülkemize (İç Anadolu, Doğu Anadolu, Karadeniz) girmektedir. Akaryakıt-LPG Dolu ve Depolama Tesisleri sayısı hızla artmakta olup Orta Karadeniz ve İç-Doğu Anadolu’nun bir bölümüne dağıtım Samsun’dan yapılmaktadır. Tüm bu enerji yatırımları; yanında enerji yan sanayi yatırımları da ortaya çıkacaktır.

Tersane - Yan Sanayi Yatırımları: Gelemen Bölgesi ve Terme ilçesinde Tersane Bölgeleri belirlenmiştir. Gelemen Bölgesinde Mendirek ve Altyapı işleri devam etmekte olup yakında Tersane inşaatları başlayacaktır. Terme Bölgesinde ise bir firma faaliyete geçmiştir. Karadeniz ve kıyı çanağındaki ülkeler için gemi inşa sektöründe lider üretim merkezi olmak hedeflenmektedir. Samsun’un sahil şeridindeki deniz derinlik avantajı şimdiden yatırımlar için ili cazibe merkezi haline getirmiştir. Özellikle Tuzla’daki sorunlardan sonra İlde Tersane yatırımları için başvuru artmış olup, yatırımlar için 6 adet yer tahsisi yapılmıştır.

Son yıllarda dünyayı etkisi altına alan ve etkileri halen Avrupa’da süren

ekonomik kriz nedeniyle gemicilik sektörünün büyük bir gerileme yaşamakta olduğu, buna bağlı olarak Samsun'da bu alandaki yatırımların etkilendiği düşünülse de, kriz aşıldığında, gemi-inşa sanayi ve buna bağlı oluşacak yan sanayiler Samsun için ileride önemli bir sektör haline geleceği düşünülmektedir.

Yukarıda belirtilen öncü sektörlerle ilave olarak; örneğin ağaç işleme-mobilya-yaylı yatak, plastik; enjeksiyon-kauçuk-kalıpcılık-otomotiv yedek parça, kireç-çimento-hazır beton tesisleri, tekstil gibi sektörlerde yoğunlaşma bulunmakta olup il ekonomisine önemli oranda katma değer yaratarak katkı sağlamaktadır. Bu sektörler halen ilde söz sahibi sektörler olarak önümüzdeki dönemde öncü sektörler olarak değerlendirilebilecek konuma gelebilirler.

5. İlin Dış Ticareti

5.1.Samsun İline Ait İhracat Bilgileri

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Değeri (1.000 USD)
2008	210	445.646
2009	209	304.163
2010	191	275.047
2011	206	441.012

5.2. Samsun İline Ait İthalat Bilgileri

Yıl	İthalatçı Firma Sayısı	İthalat Değeri (1.000 USD)
2008	218	778.272
2009	193	479.458
2010	215	612.189
2011	256	946.015

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

6. Samsun İlindeki OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler

A) Organize Sanayi Bölgeleri

a) Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeleri

Samsun-Merkez Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:26)

- 161 hektar büyüklüğündedir.
- 1997 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 111 adet sanayi parselinin tamamı tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 96 adedi üretim, 14 adedi inşaat, 1 adedi proje aşamasındadır.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 4.760 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; madeni eşya, elektriksiz makineler ve plastik sanayidir.

Samsun-Bafra Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:104)

- 228 hektar büyüklüğündedir.
- 100 hektarlık alan 2007 yılında, eksik kalan kamulaştırma işlemleri ise 2009 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 141 adet sanayi parselinin 21 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 10 adedi üretim, 2 adedi inşaat, 9 adedi proje aşamasındadır. 120

adet parsel tahsis edilmemiştir.

- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 250 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; gıda, mobilya ve orman ürünleri ve plastik ambalaj sanayidir.

Samsun-Kavak Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:27)

- 104 hektar büyüklüğündedir.
- 2007 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 80 adet sanayi parselinin 15 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 13 adedi üretim, 2 adedi proje aşamasındadır. 65 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 470 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; madeni eşya, gıda ve cam sanayidir.

b) Devam Eden Organize Sanayi Bölgeleri

Samsun-Merkez Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:26)

- 2011 yılı Yatırım Programında “arıtma (150 hektar)” olarak ve 600.000-TL ödenekle yer almaktadır.

Samsun Gıda Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:252)

- 2011 yılı Yatırım Programına “47 Hektar” olarak ve 1.000.000. TL ödenekle dahil edilmiştir.
- 45 hektar büyüklüğündedir.
- Bölgedeki; 25 adet sanayi parselinin 15 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parseller proje aşamasındadır. 10 adet parsel tahsis edilmemiştir.

Tarımsal Ürün İşleme ve Tarım Makineleri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:251)

- 2011 yılı Yatırım Programına “97 Hektar” olarak ve 200.000-TL ödenekle dahil edilmiştir.
- 13.10.2006 tarih ve 10928-933 sayılı yazımızla 97 hektar büyüklüğündeki alanın OSB yeri olarak uygun görüldüğü bildirilmiştir.
- İmar planı aşamasındadır.

c) Yatırım Programında Yer Almayan OSB Projeleri

Vezirköprü Organize Sanayi Bölgesi

- Daha önce incelenen alan içinde 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/B Maddesi kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan arazi olması nedeniyle 27.01.2004 tarih ve 842 sayılı yazımızla Maliye Bakanlığına görüş sorulmuş olup, Anayasa Mahkemesinin 14.09.2001 tarih ve 2001/8 sayılı kararı ile 2B uygulaması ile ilgili yürütmenin durdurulması yönünde karar verildiğinden bu aşamada yapılacak bir işlem bulunmadığı bildirilmiştir.
- 2/B dışında kalan arazilerin, OSB olarak planlanmasınaimkân verecek yeterli büyüklükte olmaması nedeniyle OSB yer seçimi çalışmalarının sonuçlandırılmasının mümkün olmadığı 16.08.2004 tarih ve 9593 sayılı yazımızla Valiliğe bildirilmiştir.

- 19.09.2005 tarihinde tekrar etüt çalışması yapılmıştır.
- İncelenen alanın mutlak tarım arazisi olması ve Altınkaya Barajının sulama sahası içerisinde kalması nedenleriyle Tarım İl Müdürlüğü ve DSİ Genel Müdürlüğünün olumlu görüşlerinin Valilikçe alınması 16.12.2005 tarih ve 16816 sayılı yazımızla Valilikten istenmiştir.
- Bugüne kadar Bakanlığımıza herhangi bir bilgi ve belge intikal etmemiştir.

Samsun Gıda (İlave Alan) Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:252)

- Samsun Gıda OSB Yönetim Kurulu Başkanlığının talebi üzerine, 14.08.2007 tarihinde etüt çalışması yapılmıştır.
- İncelenen alanın TAGEM Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü tahsisli olması, sulama sahasında kalması, onaylı Çevre Düzeni Planında Resmi Kurum Alanı olarak lekeli olması, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm amaçlı değerlendirilmek üzere tasarruf hakkının devrinin talep edilmesi nedenleriyle alanın uygun görülmediği, 09.10.2007 tarih ve 10949 sayılı yazımızla Samsun Gıda OSB Yönetim Kurulu Başkanlığına bildirilmiştir.
- OSB Yönetim kurulu Başkanlığının 06.10.2011 tarih ve 302 sayılı yazısı ile eksik olan tüm kurum görüşleri gönderilmiştir.
- Ancak Gıda OSB'de %90 doluluk oranına ulaşması halinde talebin yeniden değerlendirilebileceği 24.10.2011 tarih ve 2603 sayılı yazımız ile OSB Yönetim Kurulu Başkanlığı'na bildirilmiştir.

B) Küçük Sanayi Siteleri

a) Tamamlanan Küçük Sanayi Siteleri

Samsun İlinde 2.322 işyerlik 7 adet Küçük Sanayi Sitesi hizmete sunulmuştur. Bu projeler için Bakanlığımızca kullanılan kredi 2011 yılı fiyatlarıyla 94.211.346.- TL'ye karşılık gelmektedir.

SN	Küçük Sanayi Sitesi Adı	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)
1	SAMSUN 19 MAYIS KSS	1.130	790	340	70
2	SAMSUN BAFRA (I.BÖLÜM) KSS	154	125	29	81
3	SAMSUN BAFRA (II. BÖLÜM) KSS	188	184	4	98
4	SAMSUN ÇARŞAMBA KSS	381	300	81	79
5	SAMSUN LADIK KSS	95	23	72	24
6	SAMSUN MERKEZ KSS	240	240	0	100
7	SAMSUN VEZİRKÖPRÜ KSS	134	134	0	100
TOPLAM		2.322	1.796	526	77

b) Yatırım Programında Yer Almayan KSS Projeleri

Kavak Küçük Sanayi Sitesi:

- Yer seçiminin uygun görüldüğü 18.07.2006 tarih ve 7191-7194 sayılı yazımızla kooperatif başkanlığına bildirilmiştir.
- Bugüne kadar herhangi bir bilgi intikal etmemiştir.

Asarcık Küçük Sanayi Sitesi:

- Asarcık KSS Yapı Kooperatif Başkanlığı'nın 04.08.2009 tarih ve bila sayılı

yazısı üzerine mahallinde 18.08.2009 tarihinde etüt çalışması yapılmıştır.

- 08.09.2009 tarih 79607963 sayılı yazımızla yerin uygun görüldüğü ancak imar planına esas kurumların görüşü ile birlikte jeolojik ve jeoteknik etüt raporunun hazırlanarak ilgili kuruma onaylatılması Asarcık Belediye Başkanlığından ve KSS Yapı Kop. Başkanlığından istenmiştir.

7. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1- İldeki en önemli sorun il merkezindeki mevcut OSB de ve yeni kurulan Gıda OSB ve il merkezinde yatırım yapacak belirlenmiş alanlar bulunamaması;

2- Yatırım için ihtiyaç duyulan altyapısı hazırlanmış yatırım alanlarının olmayışı, Yatırım düşüncesinde olan girişimcilerin yeni faaliyete geçen Kavak ve Bafra OSB ye çok sıcak bakmamaları, (mesafe, kalifiye eleman, malzeme vb. ihtiyaçların temini sıkıntısı gibi nedenlerle)

3- Gıda OSB için çalışmaları devam eden ilave alanlarla ilgili işlemleri bir an önce tamamlayarak başvuruları karşılıksız bırakılan yatırımcılara yer tahsisi yapılmasına olanak sağlanmalıdır.

4- İl merkezinde altyapısı hazırlanmış yeni OSB alanları yaratılmalıdır.

5- Buna ilave olarak son günlerde yoğun olarak alan taleplerini dile getiren ve öncü sektör olarak görülen ve dünyada 3. kümelenme merkezi olarak anılan, gittikçe gelişen bir sektör olan tıbbi cerrahi el aletleri üretimi konusunda altyapısı tamamlanmış bir İhtisas Organize Sanayi Bölgesine ihtiyaç duyulmaktadır.

6- Girişimcilik ruhu gelişmemesi ve ortaklık kültürünün oluşmaması;

7- Son yıllarda azda olsa gelişme gösterse de istenilen seviyeye gelememi. Bu konuda Oda ve sivil toplum kuruluşları öncülüğünde çalışmalar yapılarak, toplantı ve eğitimler düzenlenmelidir. Fizibilitesi ve etüdü doğru yapılmış bir proje için Oda ve sivil toplum kuruluşları ortaklık kurarak kentteki yatırımcılara öncülük yapılmalıdır.

8- Bugüne kadar hazırlanan teşvik paketlerinde Samsun komşu illerin tümünün teşvik kapsamında olması nedeniyle Samsun'un haksız rekabet ile karşı karşıya kalması;

9- Yeni Hazırlanan Teşvik Paketi olumlu olmakla birlikte; öncü sektörlerle yönelik yatırım tutarı alt sınırlarının KOBİ için yüksek olması,

10- Samsun'da yatırım yapılabilecek sektörler için (örn. Tıbbi –cerrahi el aletleri üretimi) yatırım alt sınırının aşağı çekilerek yatırımların teşvik edilmesi gerekmektedir.

11- Ülke genelinde de görülen nitelikli-kalifiye eleman eksikliği;

12- Özellikle son dönemde AB projeleri, İŞKUR ve KOSGEB kanalı ile çalışmaları sürdürülen istihdam garantili kurs ve eğitimlerin ihtiyaç ve gelecek projeksiyonuna göre çeşitlendirilerek artırılması ve sonuç alınması gerekmektedir.

13- Türkiye'nin en verimli ovalarına sahip olan Samsun'da yıllardır devam eden Sulama projelerinin halen tamamlanamaması;

14- Ödenek yetersizliği vb. nedenlerle tamamlanamayan sulama yatırımlarının de tamamlanarak Çarşamba ve Bafra Ovalarından beklenen fayda sağlanmalıdır.

15- Kongre ve Ticaret Merkezi bulunmaması, her türlü ihtiyaca cevap verecek boyutta otel bulunmaması;

16- Yeri daha önce tespit edilen Kongre, Fuar ve Ticaret Merkezinin inşaatının bir an önce tamamlanması ümit edilmektedir. Buna paralel olarak son günlerde hızla artan otel yatırımı talepleri ve devam eden otel inşaatları tamamlandığında Samsun ticaret ve turizm kenti olarak her türlü ihtiyaca cevap verebilecektir.

III. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ TOKAT İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı

Tokat'ın ekonomik yapısında sanayi, tarım, hayvancılık sektörü önemli rol oynamaktadır. Başta gıda sanayi olmak üzere taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri sanayi ve son yıllarda da tekstil dokuma ve konfeksiyon sektörü, ilin ekonomisinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Şeker pancarı, tütün, yaş sebze ve meyve ile diğer endüstriyel tarım ürünleri, buğday ve diğer tahıl ürünleri, ilde bulunan kamu ve özel sektör kuruluşlarında değerlendirilmektedir.

Hayvancılık alanında Tokat, komşu illere göre daha yüksek bir potansiyele sahiptir. Süt ve et sığırcılığı, küçük ve büyük baş hayvancılık, arıcılık ve tavukçuluk yapılmaktadır. İşletmeciler incelendiğinde bölgelerde ilçeler itibariyle kendi aralarında bir küme modeli oluşturdukları görülmektedir. Erbaa ilçesinde taş ve toprağa dayalı sanayiden Tuğla ve kiremit fabrikaları, Konfeksiyon yatırımları, Turhal ilçemizde mermer ve maden sanayi, Tokat merkez ilçede tarım makineleri, hazır giyim ve gıda işletmeleri, Niksar ilçemizde yaş sebze ve meyve işleme ve değerlendirmeye yönelik kuruluşlar, Zile ilçemizde gıda ve makine ile ilgili yatırımlar yoğunluktadır.

İli diğer illerden farklı kılan diğer bir özellik de Erbaa, Niksar, Turhal ve Zile İlçelerimizde de yoğunlaşan işletmelerle birlikte ekonomik faaliyetini sürdürmesidir. İlçeler itibariyle değerlendirildiğinde ilin çok merkezli bir yapıya sahip olduğu gelişmenin merkez ile birlikte bu ilçelerle paralellik arz ettiği görülmektedir. Sanayinin dengeli, süratli ve etkin gelişimini temin etmek, çevresel tehlikelere karşı doğayı korumak ve sanayi kuruluşları arasında teknolojik entegrasyonu sağlamak üzere Organize Sanayi Bölgeleri sanayileşme sürecinde büyük bir önem arz etmektedir.

İlde öne geçen sektörler genel olarak hammadde ve işgücü potansiyeline dayalı imalat sanayi kollarıdır. Gıda ve İçki Sanayi, Taş ve Toprak Sanayi (Tuğla Kiremit), Mermer ve Maden Sanayi, Tekstil ve Konfeksiyon Sanayi ilde yoğunlaşmıştır.

2. İlin Ticaret Yapısı

İl konumu itibariyle ülkemizi doğudan batıya, Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Türkiye Transit Karayolu üzerindedir. Ayrıca Orta Karadeniz'den Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'ya geçişi sağlayan bir kapı ve Samsun Limanını Doğu Anadolu'ya açan bir geçiş noktası özelliğini taşımaktadır.

İlde mevcut karayolu, demiryolu ulaşımı, havaalanı ve deniz ulaşımına çok kısa mesafede kavuşulması imkânı sınaî ve tarımsal ürünlerin pazara ulaştırılmasında kolaylık sağlarken 1. Sınıf Gümrük Müdürlüğü'nün bulunması üretim ve ihracatın yapılmasında tamamlayıcı bir unsurdur. Tokat, Avrupa'yı Asya'ya bağlayan ticari yollar üzerinde bulunması nedeniyle tarihi boyunca önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Niksar-Ünye karayolu ile kuzeye ulaşmakta kara denize ise kısa bir sürede ulaşılarak deniz ulaşımına müsait bulunmaktadır. Turhal Zile Artova ve Yeşilyurt ilçelerinden geçen tren yolu ise demiryolu ulaşımına imkân vermektedir.

İlin ticari potansiyelini genellikle tarım ve tarımda dayalı sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Bölgenin yerleşim yerlerinin 200 m'den 2000 metreye kadar değişik yükseltilerde bulunması hemen her türlü tarımsal ürünlerin yetişmesine ve ayrıca mayıs ayından kasım ayına kadar tarım ürünlerinin pazarlanmasına imkan vermektedir. Dolayısıyla il genelindeki tarım ürünlerine yönelik ticari para dolaşımı yılın 8 ayında devam etmektedir. İl ve ilçeler arasında resmi işlemler ve bölge bayilikleri dışında güçlü

bir ticari yapı bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise ekonomik olarak güçlü birkaç ilçenin bulunması ve bazı ilçelerimizin ise komşu illere yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla il merkezindeki ticari canlılık üniversitenin ve askeri birliklerin varlığı ile küçük ilçenin ticaretine bağlıdır. İlde havayolunun ulaşımına açılmaması gerek eğitim, sanayi, turizm, yaşam kalitesi, sağlık v.b birçok alanda ilin ticari potansiyelini olumsuz etkileyen faktörle arasında gelmektedir. Son yıllarda il sanayisinde büyük gelişmeler kaydedilmiş, geniş çapta istihdam alanları oluşturulmuştur. Bu gelişme özellikle tekstil sanayisinde kendini göstermiş il ve ilçelerinde birçok tekstil fabrikası kurulmuştur. Bunun yanında meyve suyu ve gıda sanayi ürünleri de yurtiçi ve yurtdışı pazarlarında rekabet edebilecek düzeye gelmiştir. Artova İlçemizde faaliyete geçen Çimento fabrikası il ticaretine canlılık getirmiştir.

3. İlde Ticari Hayatı Yönlendiren Kuruluşlar

	Sayısı	Üye / Ortak Sayısı
Ticaret ve Sanayi Odası	5	5.504
Ticaret Borsası	2	465
Esnaf ve San. Odaları Birliği	1	35
Esnaf ve Sanatkarlar Odası	35	15.336
Anonim Şirket	405	-
Limited Şirket	2.012	-
Organize Sanayi Bölgesi		5
Ziraat Odası	10	65.000
Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Hali		13
Yapı Kooperatifi	107	4.066
Tüketim Kooperatifi	19	1.930
Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	65	2.458
Esnaf ve Kefalet Kooperatifi	11	9.939
Küçük sanat Kooperatifi		1
İşletme Kooperatifi	1	10
Tarım Satış Kooperatifi	3	12.449
Küçük Sanayi Sitesi	7	2.740
Banka Sayısı		12
Banka Şube Sayısı	56	-

4. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi

4.1. Türkiye Sanayisi ve Tokat İli Sanayisi

Kayıtlara göre sanayi işletmelerinin, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara (%7), İzmir (%5), Konya (%4), Gaziantep (%3), Denizli (%3), Kocaeli(%2) , Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2), Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, on iki ilimizdedir

Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48 Marmara Bölgesinde, %17 İç Anadolu Bölgesinde, %14 Ege Bölgesinde, %8 Akdeniz Bölgesinde, %6 Karadeniz Bölgesinde, %5 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %2 Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir. Tokat İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 192 dir. Toplam sanayi işletmesi içerisinde %0.3'lük bir oran ile sanayisi gelişmekte olan illerimiz arasında yer almaktadır.

Karadeniz Bölgesindeki İllerin sanayisine göre bir değerlendirilmesi yapıldığında, bölge illeri arasında %19 lik bir oran ile Samsun ilk sırada yer almaktadır. Sırasıyla, %10 ile Düzce , %10 Trabzon, %10 Çorum, %7 Bolu, %6 Kastamonu, %5 Ordu, %5.0 Rize, %4 Amasya,%4 Tokat, %4 Zonguldak, %4 Karabük, %3 Sinop, %3 Giresun, %3 Bartın, %1 Gümüşhane, %1 Artvin, %1 Bayburt illeri takip etmektedir.

4.2. Tokat İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı

Tokat İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %25 ile Gıda ürünleri imalatı, %15 ile diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, %11 Giyim eşyası imalatı sektörlerinin ilk sıralarda olduğu görülmektedir.

Diğerleri sırasıyla,

%11 Ağaç ve mantar ürünleri İmalatı

%9 Diğer madencilik ve taşocakçılığı,

%4 Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı,

%4 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı,

%4 Tekstil ürünleri imalatı

%3 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı.

%2 Mobilya imalatı;

%2 Elektrikli teçhizat imalatı,

%2 İçecek imalatı,

%2 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı(Makine ve teç.hariç)

%1 Kok kömürü, rafine edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı,

%1 Ana metal sanayi,

%1 Metal Cevherler Madenciliği

%1 Deri ve ilgili ürünlerin imalatı,

%1 kağıt ve kağıt ürünleri imalatı

%1 Elektrik,gaz,buhar ve havalandırma üretimi ve dağıtımı,

4.3. Çalışan sayısı ve AR-GE:

Sanayi sicil kayıtlarına göre, Tokat ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı Toplam: 5.974 dür. Ar-Ge birimi bulunan firma sayısı 15, Kalite Kontrol birimi bulunan firma sayısı 54 dür.

Sanayide çalışanların, %20'si giyim eşyası imalatı, %19'u diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı %19'u gıda ürünleri imalatı,%17'si diğer madencilik ve taşocakçılığı, sektöründe, istihdam edilmektedir. Sanayideki istihdamın %85'i işçi, %3'ü mühendistir. Tokat İlinde bulunan sanayi işletmelerinin %36 si Mikro Ölçekli, %53 Küçük Ölçekli, %10 i Orta Ölçekli, %1 i Büyük Ölçekli işletmelerdir

Personel Sayısına Göre Büyük İşletmeler

- Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Muammer Türksavul Turhal Şeker Fabrikası
- Has Özgen Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Niksar tekstil sanayi ve ticaret
- Özdemir Antimuan Madenleri A.Ş. Turhal Şubesi
- Birsan birlik gıda sanayi ve ticaret a.ş. zile şubesi

5. Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

Tarım Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

- Seracılık

- Meyve ve sebze işleme Yatırımları
- Kültür Mantarı yetiştiriciliği
- Damızlık (Hibrit) Tohum Üretim Tesisi
- Bağcılık
- Yem bitkileri üretimi
- Ekolojik Tarım
- Soğuk Hava Deposu

Hayvancılık Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

Tokat'ta hayvancılık sektöründe yapılabilecek 5 yatırım konusu belirlenmiştir.

- Su ürünleri üretimi
- Arıcılık
- Damızlık et ve süt sığırcılığı
- Et ve yumurta tavukçuluğu
- Suni tohumlama ve damızlık üretimi

Orman Ürünleri Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

- Lata Üretimi
- Lamine yonga levha (Laminat) üretimi
- Lif Levha (MDF) üretimi
- Lamine Parke
- Cilalı Boya
- Mobilya ve Dekorasyon

Mermer ve Madencilik Yatırımları

- Mermer Ocak ve İşletmeciliği
- Alçı Üretim Tesisi
- Kömür, Bentonit, Krom, Antimuan, Bakır v.b madencilik yatırımları

Antimuan Turhal'da çıkarılmakta olup kalite yönünden oldukça yüksek değerdedir. Mermer ve Oniks yatakları açısından yaklaşık 1 Milyar m³ rezerve sahip olan Tokat'ın bu konuda modern yatırımlara ihtiyacı vardır.

Turizm Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

Tokat; kara turizminin hemen her türüsüne imkan sağlayacak doğal yapıya sahiptir. Kendine özgü bir kültürel yapı ve henüz fazlaca tahrip edilmemiş bitki örtüsü bakımından oldukça zengin bir doğanın, turizm sektörünün hizmetine kazandırılması halinde, hem yöre insanına, hem de ülke turizmine katkı sağlayacak bir gelişme olacaktır.

- Yayla Turizmi
- Trekking, Rafting Su Sporları Akarsu Turizmi
- Mağara Turizmi
- Kuş Gözlemciliği
- Antik Kentler ve Tarihi Çekim Yerleri
- Otel İşletmeciliği

Yenilenebilir Enerji Yatırımları

- Rüzgâr, Hidroelektrik ve Biyokütle vb

Tokat İlinin Bölgesel Yatırım Avantajları

1- Transit Merkezi Özelliğinde Coğrafi Konum. Doğuyu- batıya, kuzeyi güneye bağlayan yol kavşağında olması.

2- Zengin Yer Altı Kaynakları. Antimuan, bentonit, kömür, bakır, krom, kireç taşı, asbest, çimento, manganez, grafit, kuvars, maden suyu, mermer, kaplıca suları başlıca bulunan yeraltı zenginlik kaynaklarımızdır.

3- Çok Merkezli Gelişim Yapısı Göstermesi. Tokat merkez, Zile, Erbaa ve Turhal ilçeleri

4- Uygun İklim, Zengin Topraklar, Yeterli Su Kaynakları. 200 mt – 2.200 mt arasında değişen yükseltiye sahiptir. Dolayısıyla mayıs ayında başlayarak kasım ayına kadar tarla ve bahçe ürünü alınması mümkündür.

5- Bol Ve Çeşitli Ürünlerden Oluşan Bir Tarımsal Yapı

6- Kirlenmemiş Bir Doğanın Getirdiği Bir Fırsat. Organik Tarım

7- Üniversite Varlığı

8- Su Ürünleri Yetiştiriciliği İçin Zengin Su Kaynakları

9- Zengin Tarihi Ve Kültürel Yapı

10- Kaplıca Ve Şifalı Sular. Reşadiye ve Sulusaray kaplıcaları v.b.

11- El Sanatları. Bakırcılık, yazmacılık, el dokumacılığı, halıcılık

12- Turizm Potansiyeli. Yayla turizmi, göl turizmi, mağara turizmi, av turizmi, trekking, rekreasyonel turizm ve su sporları

13- Kuş Gözlemciliği. Tokat-Turhal arasında bulunan “kaz gölü” onlarca çeşit kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır.

14- Zengin Orman Varlığı

15- Limana Yakınlık

16- Su Potansiyeli. Yeşilirmak, Kelkit ve Çekerek ırmağı olmak üzere 3 adet büyük akarsu il topraklarından geçmektedir.

6. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

Gıda Sanayinde Yapılabilecek Yatırımlar

- Meyve suyu (konsantre) üretim tesisi
- Reçel ve marmelat üretim tesisi
- Patates jipsi üretimi
- Küp şeker üretimi
- Kurutulmuş meyve ve sebze üretim tesisi
- Dondurulmuş gıda üretim tesisi
- Karma yem üretim tesisi.
- Su şişeleme
- Hazır çorba, pudingler ve hazır tatlılar

Dokuma ve Giyim Sanayinde Yapılabilecek Yatırımlar

- Çorap üretimi
- Örme Eşya üretimi

Plastik Sanayinde Yapılabilecek Yatırımlar

- PVC profil doğrama, PVC ve PE boru üretimi
- Plastik eşya ve ambalaj malzemesi üretimi

Diğer Sektörlerde Yapılabilecek Yatırımlar

- Toprak işlemeye yönelik tarım aletleri üretim tesisi
- Soğuk hava deposu
- Güneş kollektörü üretim tesisi

Bölgesel Hammadde ve Pazara Bağımlılık Göstermeyen Yatırımlar

- Metal Eşya Üretimi
- İnşaat ve Aksesuar yatırımları
- Yangın Söndürücü
- Gıda Ürünleri Ve İçecek İmalatı,
- Soğuk Hava Deposu Hizmetleri, (Yaş Sebze Ve Meyve)
- Seracılık
- Tahıl Ambarlama Hizmetleri
- Hayvancılıkla Entegre İşleme Tesisleri İmalatı
- Ağaç Ve Mantar Ürünleri
- Sağlık İşleri, Hastane Hizmetleri, Tıp Ve Dişçilikle İlgili Uygulama Faaliyetleri,
- Ahşap Mobilya İmalatı
- Akıllı Çok Fonksiyonlu Teknik Tekstil
- Demir Dışı Ana Metal Sanayi
- Bavul, El Çantası, Saraçlık, Koşum Takımı Ve Ayakkabı İmalatı
- Deri Giyim Eşyası İmalatı
- Eğitim Hizmetleri - Yetişkinlerin Eğitilmesi Ve Diğer Eğitim Faaliyetleri Hariç
- Giyim Eşyası İmalatı
- İlaç/Eczacılıkta Ve Tıpta Kullanılan Kimyasal Ve Bitkisel Kaynaklı Ürünler İmalatı
- Kâğıt Ve Kâğıt Ürünleri İmalatı
- Madencilik Yatırımları (Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Kapsamı Ürünler Hariç)
- B.Y.S (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) Makina Ve Techizat İmalatı
- B.Y.S Elektrikli Makina Ve Techizatı İmalatı
- Metalik Olmayan Mineal Ürünlerin İmalatı, Sadece Çimento, Beton Veya Suni Taştan İnşaat Amaçlı Prefabrik Yapı Elemanları
- Oteller (Konaklama Tesisleri)
- Tehlikeli Atık Geri Kazanım Ve Bertaraf Tesisleri,
- Tıbbi Aletler Ve Hassas Optik Aletler İmalatı (Saat Hariç)
- Plastik enjeksiyon imalatının yapılması,
- Yöresel el sanatlarının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi

7. İlin Dış Ticareti

7.1. Tokat İline Ait İhracat Bilgileri

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Değeri (1.000 usd)
2008	34	20.932
2009	33	21.719
2010	29	23.775
2011	24	39.865

7.2. Tokat İline Ait İthalat Bilgileri

Yıl	İthalatçı Firma Sayısı	İthalat Değeri (1.000 USD)
2008	33	17.595
2009	31	14.024
2010	35	18.304
2011	41	20.724

8. Tokat OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler

A) Organize Sanayi Bölgeleri

a) Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeleri

Tokat-Merkez Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:73)

- 500 hektar büyüklüğündedir.
- 50 hektarlık alan 1993 yılında, 150 hektarlık alan 2007 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 160 adet sanayi parselinin, tamamı tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 81 adedi üretim, 8 adedi inşaat, 71 adedi proje aşamasındadır.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 1.630 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; gıda, orman ürünleri ve tarımaletleri imalat sanayidir.

Niksar Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:115)

- 60 hektar büyüklüğündedir.
- 2007 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 26 adet sanayi parselinin, 9 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 8 adedi üretim, 1 adedi inşaat aşamasındadır. 17 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde 10 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; gıdadır.

Erbaa Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:69)

- 163 hektar büyüklüğündedir.
- 2008 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 113 adet sanayi parselinin, 23 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 17 adedi üretim, 3 adedi inşaat, 3 adedi proje aşamasındadır. 90 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 880 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; dokuma, gıda ve demirçelik sanayidir.

Tokat-Turhal Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:137)

- 60 hektar büyüklüğündedir. 2009 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgede bulunan 41 adet sanayi parselinin, 32 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 20 adedi üretim, 1 adedi inşaat, 11 adedi proje aşamasındadır. 9 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 120 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; gıda ve kâğıt sanayidir.

b) Devam Eden Organize Sanayi Bölgeleri

Zile Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No:17)

- 2011 yılı Yatırım Programında “101 hektar (ilk etapta 50 ha.)” olarak ve 1.000.000.-TL ödenekle ile yer almaktadır.
- Bölgedeki; 96 adet sanayi parselinin, 9 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 3 adedi üretim, 6 adedi proje aşamasındadır. 87 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 20 kişi istihdam edilmektedir.

B) Küçük Sanayi Siteleri

a) Tamamlanan Küçük Sanayi Siteleri

Tokat İlinde 1.420 işyerlik 7 adet Küçük Sanayi Sitesi hizmete sunulmuştur. Bu projeler için Bakanlığımızca kullanılan kredi 2011 yılı fiyatlarıyla 38.384.068.-TL’ye karşılık gelmektedir.

SN	Küçük Sanayi Sitesi Adı	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)
1	TOKAT ERBAA KSS	395	395	0	100
2	TOKAT MERKEZ KSS	298	298	0	100
3	TOKAT MERKEZ (Yazmacılar) KSS	21	7	14	33
4	TOKAT NİKSAR KSS	354	280	74	79
5	TOKAT TURHAL KSS	110	110	0	100
6	TOKAT ZİLE KSS	154	154	0	100
7	TOKAT REŞADİYE ATA KSS (YHGP)	88	55	33	63
Toplam		1.420	1.299	121	91

b) Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri

Yeşilyurt Küçük Sanayi Sitesi:

- 2011 yılı Yatırım Programında “100 işyeri ve altyapı” olarak ve 500.000.-TL ödenekle yer almaktadır. (06.01.2012 tarihi itibarıyla)

9. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

İl Müdürlüğümüzce ilimizin ekonomik ve ticari yönden gelişmesine katkıda bulunacağı düşünülen sorun ve çözüm önerileri aşağıya çıkarılmıştır.

1-Kredi Garanti Fonu Şubesinin Açılması

İlimiz merkez ve ilçelerinde 5 Adet Ticaret ve Sanayi Odası, 2 Adet Ticaret Borsası, 35 Adet Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşu ve 56 adet Banka Şubesi sayısının bulunması güçlü bir ticari potansiyel varlığının ve Küçük ve Orta Ölçekli işletmelerin yoğun olduğunu göstermektedir. İşletmelere kefalet sistemi desteği sağlayan Kredi Garanti Fonu yeniden yapılandırılmış ve sermayesi güçlendirilerek daha geniş kitlelere yayılma hedefindedir. KOBİ’lere kredi aşamasında kefalet desteği sağlayan Kredi Garanti Fonunun ilimizde şubesinin kurulması durumunda işletmelerimiz daha kolay finansman kaynaklarına erişme imkânı sağlayacaktır.

2- KOBİ'lere Finansmanda ve teminatlarda Kolaylık Sağlanması

İlimiz ve ilçelerinde yapılan tespitlerde birçok işletmelerde yaşanan düşük kapasite ile üretimin nedeninin işletmede çekilen finansman yetersizliği olduğu görülmüştür. Bu nedenle düşük faizli ve uzun vadeli kredi temini mümkün olduğunda veya kaynaklarının araştırılarak kullanıma açılması halinde daha çok üretim olacağı muhakkaktır. İlimizde dışa dönük rekabet gücü yüksek kaliteli ürün üreten KOBİ'lerin finansman yönüyle desteklenmesinin sağlanması ve bu desteklerin sağlanması sırasında istenilen teminatların makul seviyeye çekilmesi ve ipotek işlemlerinin kolaylaştırılması üretim, istihdam ve ihracatı olumlu yönde etkileyecektir.

3- Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin Etkin Olarak Hayata Geçirilmesi

İlimiz yaş sebze ve meyve üretiminde Karadenizin ambarı gösterilmesine ve bir Karadeniz bölgesi ili olmasına rağmen 300 milyon nüfusa hitabeden Karadeniz bölgesindeki ülkelerin ticari potansiyelinden yararlanamamaktadır. Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin tabana yayılarak hayata geçirilmesi ve ilimizin de bu ekonomik işbirliğinden özellikle ihracat potansiyeli açısından faydalandırılmasının sağlanması.

4 – El Sanatlarının Değerlendirilmesi ve Gelir Getirir Seviyeye Getirilmesi

İlimizde ev ekonomisinin geliştirilmesi için büyük çaba sarf edilmektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığımızca özellikle halıcılığın geliştirilmesinde hammadde, tezgâh temini ve bu ürünlerin pazarlara taşınması gibi destek unsurlarından faydalanılmasının temini.

5- Doğalgaz

21. yüzyılın başlıca alternatif enerji kaynağı olarak görülen ve bu çerçevede Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca başlatılan Doğal Gaz İletim Hattı Projesi kapsamında ilimizin de yararlandırılması uygun görülmüş olup 2006 yılı şubat ayında ihale işlemleri tamamlanmıştır. 13 Kasım 2008 tarihi itibarıyla ilimize doğal gaz verilmesi başlanılmış olup uzun vadede sanayinin gelişmesinde önemli rol oynayacaktır. Rekabet ve maliyetlerin düşürülmesi açısından bir an önce Organize Sanayi Bölgelerinin yararlandırılması uygun olacaktır.

6- Sektörel Dış Ticaret Şirketlerinin Kurulması

İlimizde değişik sektör gruplarından üretilen mamullerin pazar sorununun giderilmesi ve ihracat imkânlarının artırılmasına yönelik olarak özellikle yaş sebze ve meyve pazarlanmasını teminen sektörel dış ticaret ve pazarlama şirketlerinin kurulması ilimizin ekonomik gelişimi açısından uygun mütalaa edilmektedir.

7 – Teknoloji Geliştirme Bölgesinin Hayata Geçirilmesi

Üniversiteler, araştırma kurumları ile üretim sektörlerinin arasında işbirliği sağlanarak ülke sanayinin uluslararası rekabet edilebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması için teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretimde yenilikleri geliştirmek, ürün kalitesini ve standardını ve tasarım kalitesini yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli sanayicilerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak amacı ile 26.06.2001 tarihinde 4691 Sayılı Kanun ile Teknoloji Bölgeleri Kanunu kabul edilmiştir. Gazi Osman Paşa Üniversitesi sekreteryasında ilimizde tarımsal sanayiye yönelik olarak Teknoloji Geliştirme Bölgesi

kurulması Bakanlar kurulunca kabul edilmiş olup Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Valiliğimizin de yer aldığı bölgenin Kurucu heyeti oluşturulmuştur. Anonim Şirket statüsünde 50.000 TL sermayeli Yönetici Şirket kurulmuş, ancak herhangi bir altyapı faaliyeti bulunmamaktadır.

8- Yaş Sebze ve Meyve Kooperatiflerinin Kurulması ve Birliklerin Daha Aktif Hale Getirilmesi

İlimizin bulunduğu coğrafi konumu itibariyle uygun bir iklim yapısına sahip olması nedeniyle turunçgiller hariç diğer bütün tarımsal ürünlerin büyük bir potansiyelle yetiştirilerek ilimizde bulunan meyve ve sebze değerlendiren sektörlerin ihtiyaçları karşılanmakta komşu illere yaş meyve ve sebze satışı yapılmakta özellikle ceviz ve mahlep yurt dışına ihraç edilmektedir. Ulaşım olarak ülkemizin doğusunu batıya bağlayan yol güzergâhında bulunması Kuzeyden güneye ulaşımın kısa ve kolay olması gerek karayolu gerekse demiryolu ulaşımının bulunması ekonomik nedenlerle hava yolu ulaşımına kapalı olan ancak alt yapısı mevcut bulunan hava alanının, yapılacak potansiyel araştırmaları müteakibinde İlimizde yaş sebze ve meyve üretici birlikleri ile tarım satış kooperatiflerinin kurulması uygun olacaktır. İlimizde yaş sebze ve meyve ürünlerinin değerlendirmesine yönelik olarak 4 adet Üretici Birliği kurulmuştur. Ayrıca, ilimiz ekonomisine yaklaşık 250.000.000 TL katkı sağlayan ve yoğun üretim alanı bulunan domates ürününün daha da gelişmesi ve ihracatının artmasını teminen teşvik primi kapsamına alınması uygun olacaktır.

9- İhracata Yönelik Yaş Sebze ve Meyve Analiz Laboratuvarlarının Kurulması

İlimiz yaş sebze ve meyve üretiminde bölgenin ve Türkiye'nin önemli üretim merkezleri arasında bulunmaktadır. Konumu itibariyle hem doğu batı eksenini ve hem de kuzey – güney eksenini bağlayan ulaşım kavşakları üzerinde bulunmaktadır. Ayrıca Karadenize yakın olması nedeniyle bölgede cazibe merkezi durumundadır. İlde yaş sebze ve meyve paketleme, tasnif, dondurma ve şoklama tesisleri bulunmasına rağmen akredite edilmiş analiz laboratuvarları olmadığından ihracat yapamamakta ve dolayısıyla yaş sebze ve meyve potansiyelini değerlendirememektedir. Laboratuvarların kurulması durumunda hem üretim artacak ve istihdam sağlanacak ve hem de Karadeniz ülkelerine rahat ihracat imkânı sağlanacaktır.

10-TSE İl Temsilciliğinin Belgelendirme Müdürlüğüne Dönüştürülmesi.

İlimizde yapılan yurt dışı satışlar ve sanayicinin yararlanacağı kalite ve standardizasyon, yararlanacağı teknik bilgi için TSE'ye bağlı Belgelendirme Müdürlüğü'nün kurulması Valiliğimizce uygun mütalaa edilmiş bu konuda hazırlanan raporlar ilgili makamlara iletilmiştir. 2008 yılında ilimizde Çorum Belgelendirme Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren TSE Temsilciliğinin personel ve belgelendirme açısından güçlendirilmesi gerekmektedir.

11-Yarım Kalan veya Atıl Vaziyetteki Yatırımların Ekonomiye Kazandırılması

İlimizde çeşitli nedenlerle yatırımını tamamlayamamış veya darboğaza girmiş üretim, istihdam ve ihracat potansiyel ihtimali bulunan yatırımların tekrar ekonomiye kazandırılması için gerekli çalışmaların yapılması. Darboğaza giren yatırımlar incelendiğinde birçok firmamızın daha krize girmeden çok az bir finansman ile tekrar üretim ve istihdam ile ekonomiye kazandırılacağı gözlemlenmiştir. Bu şekilde firmalar il Müdürlüklerince tespit edilerek uzun vadeli kredi sağlanması uygun olacaktır.

12- 5084, 5350 VE 5615 Sayılı Kanun Kapsamında Yer Alan Enerji desteği Uygulamasına devam Edilmesi

5084 sayılı Kanunun ilk çıktığı yıllarda destekten yararlanmak için sektörlere bağlı olarak kısıtlayıcı maddeler bulunduğundan Un fabrikaları, Tuğla ve kiremit fabrikaları gibi birçok firmamız yararlanamamıştır. Ayrıca 2007 yılı sonunda başlayan ve tüm dünyada baş gösteren küresel krizin etkileri 2010 yılı ortalarında etkisiz azaltmış ve kapanan fabrikalar tekrar üretime geçmiş ancak bunları destekleyecek elektrik, vergi, sigorta destekleri uygulamadan kaldırılmıştır. Bu nedenle, işletmelere yüklü bir maliyet getiren enerji desteği uygulamalarının kolaylaştırılarak tekrar uygulamaya konulması işletmelerimizin rekabet gücünü artıracaktır.

13- Ordu (Ünye, Akkuş) – Tokat (Niksar) ile Tokat (Zile) – Çorum (Alaca) karayolunun genişletilmesi ve Ulasal yol standardı Haline Getirilerek Ulaşımına Açılması

Şüphesiz ki, bir bölge veya il için ulaşım insan vücudundaki kan damarları gibidir. Özellikle önümüzdeki yıllarda ülkemiz çok önemli bir ticari potansiyel olarak görülmesi beklenen Rusya ve Türk Cumhuriyetleri ile Irak ve İran gibi Orta Doğu ülkelerine ulaşım büyük önem arz etmektedir. İlin kuzeyi güneye ve batıyı doğuya bağlayan yol kavşağı üzerinde bulunmaktadır. Güney Kuzey yol bağlantısının açılması ile ilin üzerinden çok kısa bir sürede Karadeniz'e ve oradan kuzey ülkelerine geçiş sağlanacaktır. Ayrıca bu blokta ülkelerde tarımın yaygın olmaması temel geçim kaynağını tarım ve tarımsal ürünler oluşturan ilimiz için önemli bir ihracat potansiyeli teşkil edecektir.

IV. BÖLÜM

TR83 BÖLGESİ ÇORUM İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı

Cumhuriyetin başlangıç yıllarında Çorum'da modern anlamda sanayi kuruluşu bulunmamaktadır. Mevcut sanayiler az sayıdaki un değirmeni dışında el emeğine dayanan küçük imalathanelerdir.

1950 yılı öncesi, Cumhuriyetle birlikte Türkiye'de demiryollarının hızla geliştiği bir dönem olmuştur. Çorum, demiryollarındaki gelişmelerden dolayı olarak olumlu etkilenmekle birlikte, demiryolu ağına doğrudan bağlantısı kurulmamıştır. Demiryolu güzergâhından uzak kalması ve karayolu ulaşımında motorlu araçların henüz gelişmemesi, Çorum'da sanayinin kuruluş ve gelişmesini güçleştirmiştir.

1950 sonrası, Çorum için karayollarının geliştiği bir dönemdir. Samsun – Çorum – Ankara yolunun tamamlanmasıyla Çorum'un yurtiçi ve yurtdışı pazarlara ulaşımı oldukça kolaylaşmıştır. 1950 öncesinde gıda (un) ve dokumadan başka sanayi kolunda tesis bulunmazken, 1950 – 1960 döneminde metalden gayri madenden imalat (tuğla – kiremit) kolunda üç, madeni eşya sanayinde bir tesis üretime başlamıştır. Günümüzde Çorum sanayisinin önemli bir bölümünü oluşturan taş ve toprağa dayalı modern sanayinin temelleri bu dönemde atılmıştır.

1960 sonrası başlayan planlı kalınma döneminde sanayi yatırımlarına öncelik verilmeye başlanmış ve özel sektörün yatırımları desteklenmeye başlamıştır. 1950-1960 döneminde un ve tuğla, kiremit sanayi yatırımlarının başarılı olması nedeniyle, bu alanlara yeni yatırımlar yapılmaya devam ettiği görülmektedir. 1963 sonrasında şehirdeki sanayi faaliyetlerinin çeşitlenmeye başlamasıyla un ve tuğla-kiremit sanayileri yanında, metal eşya sanayi, metal ana sanayi ile kimya ve plastik eşya sanayi kollarında ilk tesisler kurulmuştur.

1970 sonrası, Çorum'daki sanayi faaliyetlerinin gelişmesi ve çeşitlenmesi açısından da önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1972 yılında Çorum'un kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmasından sonra, Çorum'daki sanayi yatırımları hız kazanmıştır. Türkiye'de üçüncü beş yıllık kalkınma planının uygulandığı 1973-1977 döneminde, sanayinin ülke genelinde yaygınlaştırılmasına önem verilmiştir. Bu plan döneminde, kalkınmada öncelikli iller kapsamındaki Çorum'a kurulacak sanayi tesisleri için cazip teşviklerin verilmesi, sanayi yatırımlarını çekmiştir. Bu dönemde Çorum'da 19 yeni sanayi kuruluşu üretime başlamıştır. Bunlar içinde, özellikle metal eşya ve makine sanayindeki gelişme dikkat çekicidir. 1980 de yürürlüğe konulan "24 Ocak kararları" özellikle ihracata dayalı sanayi üretimini artırmayı teşvik etmektedir. Bu kararlar çerçevesinde, özel sektöre önemli miktarda sermaye aktarılmıştır. Bu dönemde Çorum'da önemli sanayi yatırımları olmuştur. Kağıt ve ürünleri sanayi ile metal ana sanayi kollarında çok ortaklı işçi şirketlerinin iki önemli yatırımı olmuştur. Kimya ve plastik eşya sanayisinde iki yeni kuruluşun üretime başlamasının yanı sıra, kağıt ve ürünleri sanayi kolunda ilk kuruluş bu dönemde üretime başlamıştır.

1985 sonrası, şehirde sanayileşmenin hız kazandığı bir dönem olmuştur. Küçük Sanayi Sitesi ve daha sonra Organize Sanayi Bölgesi'nin inşası ve sanayi kuruluşları için cazip şartların ortaya çıkması, kalkınmada öncelikli iller kapsamında sanayi kuruluşlarına verilen teşvikler, sanayi yatırımlarını hızlandırmıştır. 1985-1989 döneminde, Çorum'da 30 yeni sanayi kuruluşu üretime başlamıştır. Sanayi tesislerinin çoğunluğunu metal eşya ve makine, gıda, taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri ve kâğıt ürünleri sanayi kuruluşları oluşturmaktadır. Dokuma ve giyim eşyası, metal ana

sanayi, kimya ve plastik eşya sanayi kollarında ise, birer tesis üretime başlamıştır. Bu dönemde Çorum'da sanayi faaliyetleri sıçrama yapmıştır. Sanayi yatırımlarında çeşitlilik artarak devam etmiştir.

Çorum'da sanayileşmenin hızlı gelişimi Altıncı ve Yedinci Beş Yıllık kalkınma planları dönemlerinde de (1990-1995 ve 1996-2000) artarak sürmüştür. Bu dönemde özellikle metal eşya ve makine sanayisindeki gelişme dikkati çekmektedir. Çorum'da daha önce gelişen un ve tuğla kiremit sanayilerine yönelik makine ve teçhizat üretimi yapan bu sanayi kolundaki kuruluşlar, kendilerini geliştirerek Türkiye ve yurtdışı pazarlarına yönelik üretime başlamıştır. Yine dokuma ve giyim sanayi ile kimya ve plastik eşya sanayi kollarında yeni tesisler kurulmuştur. Bunların yanı sıra, gıda, taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri sanayi kollarında çok sayıda yeni kuruluş üretime başlamıştır. 1991 yılında faaliyete geçen Şeker Fabrikasında kristal şeker üretimi yapılmakta, melas ve yaş pancar posası ise yan ürün olarak değerlendirilmektedir.

Çorum'da Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde (2001-2005) 38 sanayi kuruluşu üretime başlamıştır. Bunlar içinde makine ve metal eşya sanayi kuruluşları çoğunluktadır. Bu dönemde, metal ana sanayi dışında bütün sanayi kollarında yeni tesisler üretime başlamıştır. Çeşitli sanayi kollarında yeni tesislerin açılması, Çorum'da sanayi faaliyetlerindeki gelişmenin sürdüğünü göstermektedir.

Çorum İlimizde seramik üretimi yapan bir firmamız ülkemizin alanında en büyük firmalarından biri durumuna gelmiştir. Ayrıca giyim alanında faaliyet gösteren bir firmamızın yaptığı gömlekler Avrupa'ya ihraç edilmektedir. Buna ek olarak un, tuğla ve kiremit fabrikalarının makinelerinin bakım ve onarımı ile uğraşan firmalar zamanla imalata yönelmiştir. Günümüzde un, yem ve tuğla kiremit fabrikalarını anahtar teslimi kuran firmalarımız bu konuda bütün dünyada söz sahibi olmuşlardır.

Çorum sanayisi çok farklılık göstermekle birlikte metal eşya ve makine sanayi, gıda sanayi, taş ve toprağa dayalı sanayi, tekstil sanayi gibi ana kollarda kümelenmeler görülmektedir. Genel anlamda Çorum Sanayisinin; gıda ve içecek sanayi, metal eşya ve makine sanayi, taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri ve ağaca dayalı sanayi, kimya ve plastik sanayi, tekstil sanayi, kağıt sanayi ile diğer sanayi kollarından oluşmaktadır.

2. İlin Ticaret Yapısı

İlde ticarete konu olan başlıca ürünler ise tarım ürünlerinden buğday, pirinç, nohut, arpa, fiğ, mercimek, canlı hayvan ürünlerinde yumurta; sanayi ürünlerinde ise, un, bulgur, şeker, ateş tuğlası, kiremit, konfeksiyon, toprak sanayi makineleri, ayakkabı, şırınga, ilaç ampülü, oluklu mukavva, parke ve ağaç, un ve yem sanayi makineleri, değirmen makineleri ve aksamları, oto yan sanayi başlıca ticarete konu olan ürünlerdir.

Yine ülkemiz yumurta tavukçuluğunda, 1980'li yıllarda uygulanan yatırım teşvik tedbirleri sayesinde "yumurta tavukçuluğu" yatırımına başlanmıştır. 150 civarında ve her biri ortalama 20.000 tavuk kapasiteli çiftlikler yapılmış, bu gelişmeye paralel olarak yem fabrikaları kurulmuş ve yurtdışına ihraç başlamıştır.

İlimizin geleneksel ürünü olan Leblebinin yıllık üretim miktarı ise 2.000 tondur.

5350 sayılı Kanun ile Teşvik kapsamındaki illere dahil edilmesi, İlimizi çevre illerdeki yatırımcılar içinde bir cazibe merkezi haline getirmiştir.

İlimizin havayolu, denizyolu ve karayolu bağlantılarının ihtiyaca cevap verecek düzeye getirilmesi ve ulaşım maliyetlerinin asgariye indirilmesi ilimiz sanayisinin önünü açacaktır. Doğalgaz arzının başlamış olması ilimiz sanayi sektörüne maliyetlerini düşürme yönünde avantaj sağlamıştır.

3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi

3.1. Türkiye Sanayisi ve Çorum İli Sanayisi

Kayıtlara göre sanayi işletmelerinin, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara (%7), İzmir (%5), Konya(%4), Gaziantep (%3), Denizli (%3), Kocaeli (%2) , Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2) , Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, on iki ilimizdedir. Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48 Marmara Bölgesinde, %17 İç Anadolu Bölgesinde, %14 Ege Bölgesinde, %8 Akdeniz Bölgesinde, %6 Karadeniz Bölgesinde, %5 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %2 Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Çorum İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 418 dır. Toplam sanayi işletmesi içerisinde %0.6lık bir oran ile sanayisi orta gelişmiş iller arasında yer almaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki illerin sanayisine göre bir değerlendirilmesi yapıldığında, bölge illeri arasında %19'lik bir oran ile Samsun ilk sırada yer almaktadır. Sırasıyla, %10 ile Düzce , %10 Trabzon, %10 Çorum, %7 Bolu, %6 Kastamonu, %5 Ordu, %5.0 Rize, %4 Amasya, %4 Tokat, %4 Zonguldak, %4 Karabük, %3 Sinop, %3 Giresun, %3 Bartın, %1 Gümüşhane, %1 Artvin, %1 Bayburt illeri takip etmektedir.

3.2. Çorum İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı

Çorum İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %26 gıda ürünlerin imalatı, %15 diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatının ilk sıralarda olduğu görülmektedir. Bunları sırasıyla aşağıdaki sektörle takip etmektedir.

- %13 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
- %6 Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı,
- %5 Diğer madencilik ve taşocakçılığı
- %5 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması,
- %4 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı(makine ve teçhizat hariç)
- %4 Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı,
- %4 Ağaç ve mantar ürünleri İmalatı (Mobilya hariç),
- %3 Ana metal sanayi
- %3 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı,
- %3 Mobilya imalatı,
- %2 Tekstil ürünleri imalatı,
- %2 Kağıt ve ve kağıt ürünleri imalatı,
- %1 Kömür ve linyit çıkartılması,
- %1 Elektrikli teçhizat imalatı,
- %3 Diğer (Elek. teçhizat imalatı, kok kömürü ve rafine edilmiş pet ürün imalatı, gaz-buhar ve havalandırma sistem üretimi)

3.3. Çalışan Sayısı ve AR-GE

Sanayi sicil kayıtlarına göre, Çorum ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı Toplam: 15.207'dir. Kalite kontrol birimi olan firma sayısı 78, çalışan sayısı 1.463 dur. Ar-Ge birimi bulunan firma sayısı 17, çalışan sayısı 304 dur.

3.4. Genel Değerlendirme

Sanayideki istihdamın %86'sı işçi, %2'si mühendistir. İstihdamın, %21'i diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı %18'ü giyim eşyası imalat; kürkün işlenmesi ve boyanması %12'si ise gıda ürünleri imalatı sektöründe yer almaktadır. Çorum ilinde

bulunan sanayi işletmelerinin %30'u mikro ölçekli, %53'ü küçük ölçekli, %15'i orta ölçekli, %2'si büyük ölçekli işletmelerdir. Personel sayısına göre büyük işletmeler

- Bilsar Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret
- Mintay Tekstil Konfeksiyon San. ve Tic. A.Ş. Çorum Şubesi
- Çelikler Taahhüt İnşaat ve Sanayi A.Ş. Dodurga Şubesi
- Çenesizler Seramik San ve Tic Ece Banyo Gereçleri
- Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Çorum Şeker Fabrikası

4. Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

Tarım Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

- Seracılık
- Bağ Bahçe yatırımları
- Meyve ve Sebze Yetiştiriciliği
- Yem Bitkileri

Hayvancılık Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

- Arıcılık ve Bal üretimi
- Tiftik Keçisi Yetiştiriciliği
- Et Besiciliği
- Yumurta Tavukçuluğu
- Et Tavukçuluğu
- Hindi Yetiştiriciliği

5. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

Gıda Sanayinde Yapılabilecek Yatırımlar

- Bisküvi ve Gofret Üretim Tesisi,
- Çikolata ve Kakaolu Mamuller Üretim Tesisi
- Süt ve Süt Mamulleri Üretim Tesisi

Diğer Sektörlerde Yapılabilecek Yatırımlar

- Beton Kiremit İmalatı
- Sulama Ekipmanları Üretimi
- Katı Atık Ayırma ve Geri Dönüşüm
- Bakliyat Eleme ve Paketleme
- Plastik İnşaat Malzemeleri
- Ağaç İşleme Makineleri Üretimi
- Elektrik Motoru ve Jeneratör Üretimi

6. İlin Dış Ticareti

6.1. Çorum İline Ait İhracat Bilgileri

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Değeri (1.000 usd)
2008	103	110.568
2009	110	99.026
2010	107	114.007
2011	120	141.832

6.2. Çorum İline Ait İthalat Bilgileri

Yıl	İthalatçı Firma Sayısı	İthalat Değeri (1.000 USD)
2008	87	68.750
2009	80	68.051
2010	97	65.981
2011	102	115.163

7. Çorum İlindeki OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler

A) Organize Sanayi Bölgeleri

a) Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeler

Çorum Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:164)

- 450 hektar büyüklüğündedir.
- 273 hektarı 1995 yılında, 177 hektarı ise 2010 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 134 adet sanayi parselinin, 115 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 85 adedi üretim, 8 adedi inşaat, 22 adedi proje aşamasındadır. 19 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 5.050 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; demir çelik, gıda ve tekstil-giyim ürünleri sanayidir.

Çorum-Sungurlu Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:168)

- 155 hektar büyüklüğündedir.
- 2008 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 90 adet sanayi parselinin, 5 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 1 adedi üretim, 1 adedi inşaat, 3 adedi proje aşamasındadır. 85 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 10 kişi istihdam edilmektedir.

c) Yatırım Programında Yer Almayan OSB Projeleri

Osmancık Organize Sanayi Bölgesi:

- Kurum görüşleri tamamlanmış olup, 68 hektar büyüklüğündeki alanda mera vasıflı parsellerin tahsis amacının değiştirilmesi için Valiliğe 30.01.2006 tarih ve 494 sayılı yazımızla yazı yazılmıştır.
- Gözlemsel Jeolojik etüt raporunun yaptırılması, mera işlemlerinde gelinen son durum hakkında bilgi 17.09.2007 tarih ve 10185 sayılı yazımız ile Valilikten istenmiştir.

Çorum İlave Alan (1227-1233-1234-1425 nolu parseller) Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No:164)

- 12.08.2009 tarih ve 7269/7274 sayılı dağıtım yazımız ile komisyonca incelenen 215 hektar büyüklüğündeki alandan Orman Genel Müdürlüğünce 56.7 hektarlık alan orman sayılan yerlerden olması nedeniyle çıkartılarak geriye kalan alanın uygun görüldüğü OSB Yönetim Kurulu Başkanlığına ve ilgili kurumlara bildirilmiştir.
- Çevre ve Orman Bakanlığının 11.08.2010 tarih ve 48371 sayılı yazısında; OSB sınırı dışında tutulan yaklaşık 56.7 hektar büyüklüğündeki kısmın, OSB

alanına ilave edilmesinde sakınca görülmediğinin bildirilmesi üzerine, 25.08.2010 tarih ve 6943-47 sayılı dağıtım yazımız ile 56.7 hektar büyüklüğündeki alanın da OSB'ye dahil edilerek toplam 215 hektar büyüklüğündeki alanın uygunluğu ilgili kurumlara bildirilmiştir.

İmar planı aşamasındadır.

B. Küçük Sanayi Siteleri

a) Tamamlanan Küçük Sanayi Siteleri

Çorum İlinde 1.546 işyerlik 7 adet Küçük Sanayi Sitesi hizmete sunulmuştur. Bu projeler için Bakanlığımızca kullanılan kredi 2011 yılı fiyatlarıyla 55.643.325.-TL'ye karşılık gelmektedir.

SN	Küçük Sanayi Sitesi Adı	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)
1	ÇORUM ALACA KSS	86	80	6	100
2	ÇORUM İSKİLİP KSS	213	170	43	80
3	ÇORUM KARGI KSS	100	80	20	80
4	ÇORUM MERKEZ KSS	708	659	49	93
5	ÇORUM OSMANCIK KSS	138	85	53	62
6	ÇORUM SUNGURLU KSS	268	210	58	78
7	ÇORUM BAYAT KSS	39	0	39	0
TOPLAM		1.552	1.284	268	83

8. İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1) Üretimi gerçekleştirilen sanayi ürünlerinin pazarlanmasında ortaya çıkan sorunların aşılmasına yönelik, sektörel bazda "Dış Ticaret ve Pazarlama Şirketleri"nin kurulması yönünde çalışmalar başlatılmalı;

2) Kapalı ve yarım kalmış ve darboğazdaki tesislerin ekonomiye yeniden kazandırılması yönünde uzun vadeli ve düşük faizli kredilerin verilmesi,

3) Ekonomik olarak diğer bölgeler ile nasıl bir bütünleşmeye gidileceği konusuna açıklık getirecek araştırma ve projelerin bir bütünlük içerisinde hazırlanması,

4) AR-GE Faaliyetlerini cazip hale getirmek üzere özendirici tedbirler,

5) Kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanmakta olan enerji indirimi desteğinin sürekli hale getirilmesi

6) Gelişim bileşenlerinden kara yolu iletişim ve OSB yeterli olup bunun demiryolu ile desteklenmesi gerekmektedir.

V. BÖLÜM TR83 BÖLGESİ AMASYA İLİ SANAYİ POTANSİYELİ

1. İlin Sanayi Yapısı

Amasya ili GSYİH'si Türkiye GSYİH'sinin 0,4'ünü oluşturmakta; GSYİH'nin%63'ünü hizmetler, %30'unu tarım ve %7'sini ise sanayi sektörü değerleri oluşturmaktadır. DPT tarafından 2003 yılında hazırlanan “İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri” adlı çalışmaya göre Amasya ilinde “gıda ürünleri ve içecek imalatı, madencilik ve taşocakçılığı, taşa toprağa dayalı sanayi ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı sektörleri öne çıkmaktadır. 2006-2011 yılları arasında ilde firmaların yaptığı yatırımlar incelendiğinde de aynı sektörlerin öne çıktığı, bu sektörlerden farklı olarak enerji üretimi için (HES) yüksek bütçeli yatırımların başlatıldığı dikkat çekmektedir. Amasya Yeşilirmak üzerinde kurulma çalışmaları devam eden 13 HES'in toplam yatırım tutarı 2012 birim fiyatları ile 803 Milyon TL olup, 726,6 Milyon kWh elektrik enerjisi üretilecektir. Üretilecek bu enerji miktarı Amasya ilinin yıllık elektrik enerjisi tüketiminden fazlasını karşılayacaktır.

5084 sayılı yasanın uygulanmaya başlamasıyla il istihdamında önemli gelişmeler olmuştur. 2003 yılı Ağustos ayı sonu itibari ile 11.911 olan sigortalı sayısı 2011 Ekim sonu itibariyle 33.636'ya ulaşmıştır. Şubat 2010- Aralık 2011 dönemi arasında 45 Firmanın 626 Milyon TL üzerinde Yatırım Teşvik belgesi alması, Amasya'nın son dönemlerdeki istihdam ve yatırım ataklarını ortaya koyan örneklerindedir.

Amasya ilinde Amasya OSB, Merzifon OSB, Suluova Karma OSB ve Suluova Besi OSB olmak üzere 4 OSB bulunmaktadır. Amasya ve Merzifon' da ikişer, Suluova, Taşova, Gümüşhacıköy ilçelerinde birer adet olmak üzere 6 küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. Göynücek KSS'nin ise yapım işi devam etmektedir. E-80 Karayolu bitişiğinde yer alan Suluova karma OSB Amasya-Merzifon Havaalanına 7 km, Samsun limanına 85 km, TCDD Hacı bayram istasyonuna 2 km, Doğalgaz boru hattına 3 km uzaklıkta olması ve arsa tahsislerinin %90 bedelsiz olması yatırımcılar için cazip bir OSB olarak görünmektedir.

Amasya ekonomisinde, mobilya sektörünün ciddi katkı payı bulunmaktadır. İlden bir çok ülkeye ofis mobilyaları ihracatı yapılmaktadır.

5084 Sayılı Kanun Merzifon OSB'de başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı (elektrikli makine ve ev aletleri) ile sanayinin gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Merzifon'da 30.000m² kapalı alanda faaliyet gösteren aspiratör ve davlumbaz fabrikası bulunmaktadır. Bu fabrika 2011 yılında Rusya, Almanya, İngiltere, Yunanistan, Irak, İran, Suriye, Türki Cumhuriyetleri, Ukrayna, Norveç, İsrail'in de aralarında bulunduğu 60 ülkeye ihracat yaparak sektörün canlanmasına katkıda bulunmuştur.5084 sayılı Kanun ile ilde İmalat sanayi sektöründe önemli gelişmeler olmuştur. İldeki toplam istihdamın %24'ü bu sektör tarafından karşılanmıştır.

MTA Orta Anadolu 1. Bölge Müdürlüğü'nün yapmış olduğu araştırmaya göre; Amasya yöresindeki Amasya Beji doğal taş yataklarının görünür+muhtemel+mümkün rezervi 1.400.000.000m³ olarak ortaya çıkmıştır. Bu değer Türkiye'de kayıtlı doğal taş rezervinin %21'ini, dünyadaki bilinen rezervlerin ise yaklaşık %10'unu oluşturmaktadır. Sarı-bal rengindeki doğal taşı (mermeri), görünüm ve kalitesiyle (leke tutmaz, su emmez, aşınımı az) ulusal ve uluslararası ölçekte adını yurtdışına duyurmayı başarmış, 2011 yılında, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Bangladeş, Tayvan, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan başta olmak üzere 45 ülkeye ihracat gerçekleştirilmiştir. Firma beyanlarına göre 2011 yılı ihracat tutarı 41 Milyon ABD doları aşmıştır.

Mermerde Amasya, blok ve plakadan 0,5 cm'ye kadar her boyut ve teknikte işlenmiş, yarı işlenmiş ve blok üretimi gerçekleştirebilecek kapasite ve çağdaş teknolojiye; 6 sınıfta 18 farklı doğal taştan oluşan ürün gamına sahiptir. Gelecekte Amasya ekonomisine ciddi katkılarının olacağı düşünülmektedir.

2. İlin Ticaret Yapısı

İç Anadolu'nun birçok ilinden Karadeniz'e geçiş yolu üzerinde bulunan ve Avrupa – İstanbul – İran Uluslararası karayolu güzergâhında yer alan Amasya; ulaşım imkânları yönünden iyi bir konumdadır. Amasya kuzeyde Karadeniz kıyılarına Karayolu ile Samsun limanına ise hem karayolu hem de demiryolu ile bağlanmaktadır. Ankara'ya 336 km., İstanbul'a 671 km, Tokat'a 114 km, Çorum'a 92 km, Samsun İl Merkezine ise 131 Km uzaklıktadır. 2008 yılından itibaren hizmet vermeye başlayan Amasya-Merzifon Havaalanı bölgenin önemli ulaşım kaynaklarından biri haline gelmiştir.

İlde ticaretle uğraşanların büyük bir çoğunluğu perakende ticaret ile iştigal etmektedir. Amasya ili gelirinin büyük bölümünü, tarımsal ürünlerin satışlarından sağlanan gelirler oluşturmaktadır. Tarım ürünlerinin alım-satımına dayanan il ticareti, küçük ölçekli olup, ençok İstanbul-Ankara ve Samsun illeri ile yapılmaktadır. İlde hayvan ticaretinin de önemli bir yeri vardır. Ayrıca, süt ve besi amaçlı büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, Amasya ekonomisinin de önemli bir yer tutmaktadır. Son dönemlerde hayvancılık ve kanatlı hayvancılık sektörüne yapılan yatırımların artmasıyla yumurta üretiminde de bir canlılık gözlemlenmektedir. Bu sektörün canlanması sağlayan Suluova'da hizmete açılan 20.000 m2 kapalı alanda faaliyet gösteren, günlük 1.000.000 yumurta/gün kapasiteye sahip üretim tesisinin kurulmuş olmasıdır. Söz konusu tesis Türkiye yumurta üretiminin %2,5'ini tek başına karşılayacak kapasitededir. İlin 2010 yılı toplam büyükbaş hayvan sayısı 135.992'dir.

Amasya'da; Elma, Kiraz, Şeftali, Armut, Ayva, Erik, Kayısı, Üzüm ile meyvecilikte, soğan, Şeker pancarı, Ayçiçeği, mısır, buğday, haşhaş, yeşil mercimek, patates ile tarla ziraatında, sera domatesi ve salatalığı, biber, patlıcan, marul, karnabahar, lahana, Yeşil fasulye, bamya, kabak vb. sebzeler de sebzeçilikte önemli bir yer tutmaktadır. Bu ürünler ülkemizin iç pazarına pazarlandığı gibi Kiraz, soğan, elma, vb..dış ülkelere de ihraç edilmektedir.

Amasya ticareti büyük ölçüde tarımsal ürünlere dayanmaktadır. Şeker pancarı, kuru soğan, nohut, mercimek, fasulye, şeker, ayçiçeği yağı, süt ve süt mamulleri, yumurta, hayvan yemi, un, kireç, tuğla, kiremit, linyit kömürü, Dayanıklı tüketim maddeleri, çimento, demir, narenciye gibi ürünler il içi ve il dışı Ticarete konu olan en önemli ürünlerdir. Mermer, kuru maya, ankastre mutfak tipi aspiratör, davlumbaz, ürünleri, tekstil ürünleri, Rivet, mobilya ve ofis mobilyaları, linyit, metal sanayi ürünleri, kimyevi ve plastik sanayi ürünleri Yurt içine satışı yapıldığı gibi yurt dışına da ihracatları yapılmaktadır. Kuru maya, mermer, ankastre mutfak ürünleri ihracatta önemli yer tutmaktadır.

İlde toplam 32.226 Ton kiraz üretimi yapılmakta ve dış ülkelere ihracat edilmektedir. Amasya, Türkiye Soğan üretiminde %16 paya sahip olup ihracatında da önemli bir konumdadır. Yılda 1.135 Ton Bamya üretilmekte olup Türkiye'de Kuru Bamyanın %25 i Amasya'dan karşılanmaktadır.

Amasya hayvancılık yönünden de önemli bir potansiyele sahiptir. İlde hayvancılık genelde aile işletmesi şeklindedir. Son yıllarda yapılan bazı çalışmalar ve destekler sonucu Kültür hayvancılığında önemli ilerlemeler olmuştur.

Suluova ilçesinde hayvan ticareti önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin ilklerinden olan Suluova Besi OSB'nin hizmete verilmesi ve işletmelerin üretime geçmesi ile birlikte, ilde hayvancılık ve yan sektörlerinde büyük bir canlılık olacağı ve Ticaretin daha da artacağı düşünülmektedir.

3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi

3.1. Türkiye Sanayisi ve Amasya İli Sanayisi

Kayıtlara göre sanayi işletmelerinin, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara (%7), İzmir (%5), Konya (%4), Gaziantep (%3), Denizli (%3), Kocaeli (%2), Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2), Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, on iki ilimizdedir. Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48 Marmara Bölgesinde, %17 İç Anadolu Bölgesinde, %14 Ege Bölgesinde, %8 Akdeniz Bölgesinde, %6 Karadeniz Bölgesinde, %5 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %2 Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Amasya İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 213 dür. Toplam sanayi işletmesi içerisinde %0.3 lük bir oran ile sanayisi gelişmekte olan illerimiz arasında yer almaktadır. Karadeniz Bölgesindeki illerin sanayisine göre bir değerlendirilmesi yapıldığında, bölge illeri arasında %19'luk bir oran ile Samsun ilk sırada yer almaktadır. Sırasıyla, %10 ile Düzce, %10 Trabzon, %10 Çorum, %7 Bolu, %6 Kastamonu, %5 Ordu, %5.0 Rize, %4 Amasya, %4 Tokat, %4 Zonguldak, %4 Karabük, %3 Sinop, %3 Giresun, %3 Bartın, %1 Gümüşhane, %1 Artvin, %1 Bayburt illeri takip etmektedir.

3.2. İlde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı

Amasya İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %27 gıda ürünleri imalatı, %16 ile diğer madencilik ve taşocakçılığı ürünleri imalatı, sektörlerinin ilk sıralarda olduğu görülmektedir.

Bunları sırasıyla aşağıdaki sektörle takip etmektedir.

%11 Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı

%9 Mobilya İmalatı;

%6 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı

%6 Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı

%5 Ana metal sanayi

%4 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)

%4 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması

%3 Tekstil ürünleri imalatı,

%2 Elektrikli teçhizat imalatı,

%2 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç)

%1 Kömür ve linyit çıkartılması,

%1 Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı)

%3 Diğer (Deri ve ilgili ürünlerin imalatı, Diğer imalatlar, elektrik gaz buhar ve havalandırma sistem üretim ve dağıtımı, içecek imalatı, kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar imalatı,)

3.3. Çalışan Sayısı ve AR-GE

Sanayi sicil kayıtlarına göre, Amasya ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı toplam 7.073'dir. Ar-Ge birimi olan firma sayısı 5, çalışan sayısı 98 dir.

3.4. Genel Değerlendirme

Sanayide çalışanların, %27 si Gıda ürünleri imalatı sektöründe, %11'i giyim eşyası imalatı sektöründe istihdam edilmektedir. Sanayideki istihdamın %82 ü işçi, %3 ü mühendistir. Amasya ilinde sanayi siciline kayıtlı işletmelerin %40' i mikro ölçekli, %47'i küçük ölçekli, %12 si orta ölçekli, %1 si büyük ölçekli işletmelerdir.

Personel Sayısına Göre Büyük İşletmeler

- Timay Çıt Çıt River ve Perçin Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Merzifon Şubesi
- Amasya Şeker Fabrikası
- Silverline Endüstri ve Ticaret
- Aps Giyim Sanayi ve Ticaret Merzifon Şubesi
- Yeni Çelttek Kömür ve Madencilik A.Ş. Yeni Çelttek Linyit İşletmesi

4. Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

- Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı
- Hayvancılıkla entegre işleme tesisleri yatırımları
- Madencilik (Mermer, Taş Ocakçılığı, Linyit Madenciliği ve Briketlenmesi)
- Soğuk hava depoları (Yaş sebze ve meyveler için)
- Yeşilirmak üzerinde yapımı devam eden elektrik üretim santralleri yapımı.
- Meyve ve sebzelerin kalibre boylama, paketlenme ve ambalajlama tesisleri

5. Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

Kamu Yatırımları

- Suluova Besi OSB

Özel Sektör Yatırımları

- Mermer Ocakları ve işleme tesisleri
- Gıda (Et-Süt işleme üniteleri)
- Elektrikli, elektriksiz ev aletleri imalatı
- Mobilya imalatı

6. İlin Dış Ticareti

6.1. Amasya İline Ait İhracat Bilgileri

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Değeri (1.000 USD)
2008	25	19.758
2009	32	21.629
2010	30	52.901
2011	35	63.338

6.2. Amasya İline Ait İthalat Bilgileri

Yıl	İthalatçı Firma Sayısı	İthalat Değeri (1.000 USD)
2008	35	20.267
2009	32	13.072
2010	46	41.629
2011	40	104.195

7. Amasya İlindeki OSB ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler

A) Organize Sanayi Bölgeleri

a) Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeleri

Amasya Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No: 126)

- 75 hektar büyüklüğündedir.
- 2001 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 34 adet sanayi parselinin 28 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 20 adedi üretim, 2 adedi inşaat, 6 adedi proje aşamasındadır. 6 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 380 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; orman, gıda ve plastik sanayidir.

Amasya-Merzifon Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No: 98)

- 150 hektar büyüklüğündedir.2002 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; bulunan 46 adet sanayi parselinin 43 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 34 adedi üretim, 5 adedi inşaat, 4 adedi proje aşamasındadır. 3 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 2.590 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; elektrik makineleri, plastik ve gıda sanayidir.

Amasya-Suluova Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No: 229)

- 75 hektar büyüklüğündedir.
- 2009 yılında tamamlanmıştır.
- Bölgedeki; 85 adet sanayi parselinin 20 adedi tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin 3 adedi üretim, 3 adedi inşaat, 14 adedi proje aşamasındadır. 65 adet parsel tahsis edilmemiştir.
- Üretime geçen parsellerde yaklaşık 30 kişi istihdam edilmektedir.
- Ağırlıklı sektör grubu; gıda sanayidir.

b) Devam Eden Organize Sanayi Bölgesi

Amasya-Suluova Besi Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No: 223)

- 2011 yatırım programında "90ha" ve 300.000.-TL ödenekle yer almaktadır.
- Altyapı yapım işi fiziki gerçekleşmesi %82' dir.
- AGYG elektrik şebekesi ve ENH inşaatı tamamlanmıştır.
- Bölgede 15 adet sanayi parseli bulunmaktadır.

c) Yatırım Programında Yer Almayan OSB Projeleri

Amasya İlave Alan Organize Sanayi Bölgesi : (Sicil No: 126)

- 09.04.1999 tarih ve 3415 sayılı yazımızla 128 hektar büyüklüğündeki alanın yer seçiminin uygun görüldüğü bildirilmiştir.

B) Küçük Sanayi Siteleri

a) Tamamlanan Küçük Sanayi Siteleri

Amasya İlinde 1.027 işyerlik 6 adet Küçük Sanayi Sitesi hizmete sunulmuştur. Bu projeler için Bakanlığımızca kullanılan kredi 2011 yılı fiyatlarıyla 29.568.810.- TL'ye karşılık gelmektedir.

SN	Küçük Sanayi Sitesi Adı	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)
1	AMASYA G.HCIKÖY KSS	70	70	0	100
2	AMASYA MERKEZ KSS	256	256	0	100
3	AMASYA MERKEZ (II.BÖLÜM) KSS	187	179	8	96
4	AMASYA MERZİFON KSS	240	170	70	71
5	AMASYA SULUOVA KSS	170	155	15	91
6	AMASYA TAŞOVA KSS	104	104	0	100
TOPLAM		1027	934	93	91

b) Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri

Göynücek Küçük Sanayi Sitesi:

- 2011 Yılı Yatırım Programında “30 işyeri, altyapı ” olarak ve 550.000.-TL ödenekle yer almaktadır.
- Sıhhi tesisat projesi vize edilmiştir.
- 26 işyeri üstyapı noksan kalan işler yapım işi fiziki gerçekleşmesi %98’ dir.

c) Yatırım Programında Yer Almayan KSS Projeleri

Amasya Hamamözü Küçük Sanayi Sitesi

- 05.09.2005 tarihinde yer seçimi yapılmıştır. Bugüne kadar Bakanlığımıza bir belge ulaşmamıştır. (06.01.2012 tarihi itibarıyla)

8. İilde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

- Yatırım teşviklerin devam etmesi,
- Kobi Destekve Teşviklerinin devam etmesi,
- İlimizde Gümrük Müdürlüğünün kurulması.

Kaynaklar:

- 1-Ali Ekber Yıldırım. 10. Kalkınma Planında tarım ve gıda. 2013
- 2- Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat Tarımsal Danışmanlık ve Proje
- 3- Bilim ve Sanayi Bakanlığı 81 İl Durum Raporu. 2012